

The Project Gutenberg eBook of Aliina, by Kauppis-Heikki

This ebook is for the use of anyone anywhere in the United States and most other parts of the world at no cost and with almost no restrictions whatsoever. You may copy it, give it away or re-use it under the terms of the Project Gutenberg License included with this ebook or online at www.gutenberg.org. If you are not located in the United States, you'll have to check the laws of the country where you are located before using this eBook.

Title: Aliina

Author: Kauppis-Heikki

Release date: February 14, 2005 [EBook #15061]

Most recently updated: December 14, 2020

Language: Finnish

*** START OF THE PROJECT GUTENBERG EBOOK ALIINA ***

Produced by Tapio Riikonen

ALIINA

Kirj.

Kauppis-Heikki

WSOY, Porvoo, 1921.

ALIINALLE:

Toivon sulle Suomen nuorten apuansa antavan, voimia ja valistusta kodin hyväks kantavan.

I.

Tyyntä järven pintaa pitkin juosta viillätti pieni höyrylaiva, tuoden joukkoa kirkolta kotiin. Lumireen muotoiset lainerivit jäivät jäljelle, levenivät ja loiskahtelivat sitten lehtoisia rantoja vasten, peräytyivät

ja loiskahtivat vielä kerran, sotkien rantaveden, jossa pienet kalanpoikaset itseänsä kasvattelivat. Laiva vihelsi pitkän, kimakan vihellyksen, hidastutti vauhtiensa ja pysähtyi Lahnaniemen laituriin. Renkipojat olivat laivan kiinnitysköyttä vastaanottamassa. Lahnaniemen isäntä, Matti Auvinen, ja pari vaimonpuolta tuli laivasta maihin.

—Joudettaisiinko me vähän hupia ajamaan? kysyivät laiturilla olleet rengit isännältään.

—Joutaahan nyt, sanoi Auvinen tuupaten takkinsa pielustaa kiinnemmäksi, se kun pyrki aukenemaan.

Laiva viheltää tuikautti lyhyet hyvästinsä ja alkoi jatkaa matkaansa. Auvinen katseli laivan menoa, kunnes laiturille jääneet vaimot olivat menneet ulommaksi, lähti sitten nousemaan pihaan, mutta pistäytyi kumminkin vielä rannalla olevaan verkkohuoneeseen, jonka nurkkaan kätki jotain poveltaan. Sieltä hän käveli pihaan, jossa oli kotona emäntä ja yksi piika. Lapset olivat menneet pellon takaa aholta marjoja katselemaan.

—Terveisiä kirkosta, sanoi Auvinen leppoisella äänellä ja alkoi heittää takkiensa.

—Kiitoksia paljon, vastasi emäntä.—Aikaisinpa nyt laiva joutuikin.

—Joutuihan se, kun ei tarvinnut käydä Pitkässälahdessa ja muutenkin on näin tyyntä.

—Saarnasiko siellä nyt Hovin nuori maisteri, niinkuin mennä pyhänä arvelivat.

—Maisteri saarnasi ja kyllä siitä tulee hyvä pappi, kehui Auvinen.

—Vai hyvästi saarnasi. Mistä se olikaan tämän päivän teksti ... niin, kun Vapahtaja opetti kansaa venheestä.

—Siitä juuri, todisti Auvinen.—Ja niistä verkoista ja kaloista. Kyllä se puhui kerrassaan hyvästi, ei luulisi niin nuorelta mieheltä sillä lailla lähtevän.

—Vieläköhän tuo saarnaa tänä kesänä.

—Ei tiedä.

—Olisi käytävä kuulemassa... Mutta sinullahan mahtaa olla nälkä, huomasi emäntä.—Käy Vappu noutamassa leipää ja voita ruokahuoneesta, minä otan keittokupin uunista.

Auvinen istui pöydän taakse.

—Nyt on niin hyvä sää, että sietää laskea verkot järveen, puheli hän käännellessään leipäkannikkaa, jonka Vappu juuri toi.

—Väsyksissä sinä olet nyt kirkosta tultuasi, sääritteli emäntä.—Heittää ennen huomenna.

—Huomenna saattaa jo tuulla, enkä minä niin väsyksissä ole, kehui Auvinen naurahdellen.

—Mihin lienevät rengitkin pistäytyneet.

—Pian minä ne viskaan tuonne niemen kupeelle vaikka Vapun kanssa.

—Kun eivät lehmät ennättäisi tulla kotiin, arveli emäntä.

—Lehmäin tulolle sieltä ollaan jo takaisin. Mene vain Vappu kantamaan verkkoja veneeseen, minä tässä vähän puraisen.

Vappu katsahti salavihkaa kumpaisenkin palveltavansa silmiin ja lähti ulos.

—Enpähän muistanut sanoa, ettei kannu niitä harvoja verkkoja, sanoi Auvinen ja riensi pala suussa perästä.

Portailla tavoitti hän Vapun ja neuvoi sille hiljaa, mistä kohdasta löytää mitään. Sanottuansa palasi hän ateriaansa jatkamaan, mutta suoritti sen pian ja lähti rantaan.

Lapset tulivat marjasta ja toivat vähiä löytöjään äidilleenkin maisteltavaksi.

—Joko isä on tullut kirkolta? kysyi Aliina, vanhin lapsista, jota hänen äitinsä piti toisten valvojana.

—Jo tuli, vaan meni rantaan; kuului käyvän verkot heittävässä, selitti äiti.

—Saisinko minäkin mennä isän kanssa? kysyi Aliina.

—Mene vaan, jos tapaat vielä rannasta ja ottanee.

Aliina lähti kiireesti rantaan. Hän oli ollut aina lasten seurassa ja pysynyt siten mieleltään lapsena, vaikka ikää oli jo lähes viisitoista vuotta.

Rannassa olivat veneet vielä paikoillaan, eikä niiden luona näkynyt ketään. Aliina katseli ympärilleen ja huomasi verkkohuoneesta liikettä. Vielä ovat verkkoja ottamassa, ajatteli hän hyvillään ja kääntyi sinne. Kumpainenkin oli kurkottamassa verkkoa orrelta.

—Pääsenkö minäkin järvelle? kysyi Aliina kynnyksen yli.

—Ka, johan se on Aliina tullut marjasta, sanoi Auvinen iloisesti, kääntäen päätänsä.—Mihinkä toiset lapset jäivät?

—Ne jäivät äidin luokse.

—Vaan jos äidin on liikuttava askareillaan, niin olisit sinä lasten luona.

—Minä kysyin äidiltä ja lupasi.

—No kyllähän sinä, vaan tulee niin paljon verkkoja, ettei oikein sovikaan.

—Minä soudan toverina.

—Ei se kahden soutaminen sovellu verkkoja laskiessa.

Auvinen otti viimeiset verkot ja toi veneeseen.

—Tuolta näkyvät tulevan toisetkin lapset. Minä annan täältä taskusta rusinoita, jakele niitä ja menkää sitten toisella veneellä tähän rantamalle soutelemaan.

Hän kaivoi taskustaan pienen paperipussin ja lykkäsi veneenkin valmiiksi lapsille järveen. Aliina ei enää pyrkinyt, sillä toisetkin olisivat alkaneet tahtoa yhteen matkaan. Ja olihan heillä nyt itselläänkin vene ja rusinoita lisäksi.

Verkon heittäjät lähtivät soutelemaan pitkin rantaa niemen taa ja lapset jäivät ratustelemaan namusiansa. Sitten he keräytyivät veneeseen ja iloista meteliä pitäen melaskoivat kaislikossa. Kului heiltä kotvan aikaa, ennenkuin kyllästyivät. Rantaan palattuaan ryhtyivät vielä karttupiilosille. Yksi kerrallaan asettui veneen kokkaan kuurottamaan ja toiset sillä aikaa juoksivat mikä minkin mättään taa tai verkkohuoneen suojaan. Usein oli verkkohuoneen sisänsäkin joku piilossa ja muutamalla kerralla kutsui Aliina sinne Mari-nimisen sisarensa toverikseen.

—Et arvaa, minkä minä täältä nurkasta äsken löysin.

—Minkä? kysyi Mari uteliaana.

—Elä sano toisille, niin minä näytän, varoitti Aliina.

—No, en sano, lupasi Mari.

Aliina veti nurkasta vanhan verkon takaa pullon.

—Mitä siinä on? uteli Mari.

—Taitaa olla viiniä, arveli Aliina asettaen nenänsä pullon suulle.

—Kenenkähän se on?

—En tiedä.

—Maistetaan.

—Ei maisteta, kenen lienee. Kuurottamassa ollut tuli etsimään ja heidän täytyi panna pullo paikoilleen, jotteivät toiset näe.

Lämpimänä, kauniina iltana ei ollut lapsilla kiirettä pihaan. Piilosilla-oloon kyllästyttyään siirtyivät he polskuroimaan rantamalle veteen, jossa kivien kupeilta ajelivat kiinni pieniä mateenpoikia. Suuri oli riemu niitä kiinni saadessa ja yhtä riemuiten niitä mentiin kissalle viemään.

Aliina jäi Marin kanssa rantaan odottelemaan isää, jolle he halusivat ilmaista löytönsä. Jo alkoikin kuulua airojen kalke ja Vappu veteli posket punakkana niin kovasti, että vene törmäsi puolitiestä kuivalle maalle. Tytöt odottelivat Vapun poistumista eikä se kauan virkaillutkaan rannalla.

—Me löydettiin piilosilla ollessa pullo verkkohuoneen nurkasta, kertoi Aliina isälleen.

—Vai niin, tyhjä pulloko? kysyi tämä tietämättömänä.

—On siinä vähän pohjassa.

—Missä nurkassa se on?

He menivät kolmen verkkohuoneeseen. Auvinen katseli ja käänteli pulloa joka puolelta ja sanoi:

—Tämä on varmaan renkien pullo, ja ne saattavat suuttua, jos tietävät meidän katselleen. Pannaan paikoilleen, eikä puhuta tästä kellekään mitään.

Hän kätki pullon hyvin varovasti ja kyseli Aliinalta, miten se oli peitettyä, jotta se tulisi samalla tavalla, ja varoitti vielä kerran mitään puhumasta.

Emännällä oli keitetty kahvipannu odottamassa isäntää järveltä.

Aliina muisti että hänen kasvinpenkkinsä tuvan takana oli vielä kastelematta. Hän haki astialla rannasta järvivettä ja alkoi tuohiluhalla lipittää kasvien juurille.

Kujaa myöten kävellä kuhnaili pihaan päin suutari Naulanen, jolla oli pieni mökki kylän laidalla.

—Hyvä iltapäivä, sanoi Naulanen jo ulompaa ja poikkesi Aliinan puheille.

—Iltaa, iltaa, vastasi Aliina ja jatkoi työtään.

—Onko isäsi kotona?

—On, kamarissa kahvia juomassa.

—Juokoonpa sitten rauhassa, puheli Naulanen istuutuen nurmelle.—
Itsellesikö sinä kasvatat noita lyökkiä?

—Tässä on kaikille meidän talon joukoille, selitti Aliina.

—Kenenkä tuo isoin pensas on?

—Se on äidin?

—Isoin tuo saapi sille ollakin. Entäs tuo toinen iso?

—Se on isän.

—Vai isän ... saisi noita sille olla useampiakin.

—Näitä on vaan yksi pensas kullekin, selitti Aliina.

—Eipähän ole kaikille lapsille.

—Onpahan, väitti Aliina ja katseli kummastellen suutariin, kun tämä ei saanut selvää, vaikka tunki heidät jokaisen nimeltään.

—Tämä on minun, tämä Marin, tämä Reetan, tämä Antin ja tämä Junnun ... nyt sen näitte, kehahti Aliina luettuaan.

—Näky näitä sinun laskusi mukaan olevan, sanoi Naulanen salamyhkäisesti naurahtaen ja kääntyen toiseen asiaan virkkoi:

—Käypä sanomassa isällesi, että minä olen täällä.

Aliina pyyhkäisi otsalle valuneet hiukset korvan taakse ja lähti juoksemaan huoneeseen. Kohta tuli sieltä Auvinen, ja käteltyään istahtivat he vieretysten nurmelle. Naulanen katsahti ympärilleen, oliko ketään näkyvissä ja virkkoi kuiskuttaen:

—Viime yönä se sai ja lähetti minut tahtomaan rahaa.

Auvisen kasvoille kohosi ikävän tuskallinen ilme ja käsi vetäytyi ehdottomasti housun taskuun.

Aurinko oli jo mennyt niin alas, että huoneiden varjot ylettyivät yli pihamaan.

II.

—Kuule, nouse ylös, elä enää nukuttele, puheli Lahnaniemen emäntä nykien Aliinaa kädestä.

Oli syys-aamu, vähän jälkeen palvelijain taloon tulon. Muu joukko oli riihessä puimassa, lapset vain nukkuivat leveässä tuvan sängyssä, ja emäntä asetteli keittopataa takkatullelle. Aliina havahtui viimein ja nousi ketterästi vaatteita päällensä pukemaan.

—Havautin sinut nyt vähän aikaisemmin, sanoi emäntä.—Ajattelin että jos menisit navettaan Vapun toveriksi, se on siellä yksinään, kun toisen piian piti mennä riiheen. Osaathan sinä kantaa heiniä lehmäin eteen.

Aliina veti kengät jalkaansa ja lähti täyttämään äitinsä käskyä. Ulkona oli pimeä. Kiireesti juosta sipsutteli hän lantakatokseen, jonne raollaan olevasta navetan ovesta näkyi himmeä lyhdyn valo. Aliina astui hiljaa kynnyksen yli navettaan, mutta palautui samassa varpaillaan hiipien takaisin. Hän oli aivan hämmästyksissään. Olihan hän heinäniityllä ja leikkuupellolla nähnyt renkien ja päiväläis-ukkojenkin käsittävän piikoja ja telmivän niiden kanssa, mutta ainoastaan suuressa joukossa. Mutta että isä...

Aliina ei tietänyt mitä ajatella ja mitä tehdä. Ohuessa päällysvaatteessa seisten tuli pian vilu lantakujan nurkassa, mutta mihin mennä lämmittelemään? Viimein hän huomasi, että sauna oli pantu lämpenemään riihimiehiä varten, ja hiipi sinne uunin eteen. Matalalle laskeutunut savu tunkeutui silmiin ja oli apuna kirvertelemässä. Tukulaksi tuli siinäkin olo, mutta mitenkä selittäisi äidille, jos menisi tupaan. Viimein hän pyyhki silmänsä ja koetti äidin huomaamatta päästä sänkyynsä. Mutta sepä ei oikein onnistunut.

—Mikä sinulla on? kysyi äiti katsahtaen Aliinan punastuneihin silmiin.

—Kävin saunan uunia kohentamassa, vastasi Aliina matalalla äänellä.

—Eikö siellä navetassa ollutkaan työtä?

Aliina yrähti jotakin vastaukseksi, joka ei ollut minnekään päin, sillä hänestä oli vaikeata valhetella.

Onneksi ei äiti kyselyt enempää, vaan kääntyi toiseen asiaan.

—Käy nyt, neuvoi hän,—kutsumassa isääsi kahville, se meni riihelle olkia korjaamaan.

—»Isää riiheltä», ajatteli Aliina säpsähtäen ja lähti koneen tapaisesti liikkeelle.

Pölyisestä riihestä kuului kolketta ja puhelua. Isänsä tapasi hän ruumenhuoneesta voitelemassa siivuukonetta.

—Kas kun Aliinakin on jo valveilla, rehahti tämä nauraen ihmettelemään.

—Äiti kutsui kahville, ilmoitti Aliina ujosti.

—Vai kahville, pitääpä tulla, jopa tämä tuntuukin pyörivän.

Hän pyöräytti kerran koneen rattaita ympäriinsä ja lähti kiirehtimään Aliinan perästä, joka jo oli kääntynyt pihaan päin.

—Joko sinä olet ollut kauankin valveilla? kysyi hän hyvrittelevällä äänellä.

—Jo vähän aikaa.

—Kävitkö sinä äsken navetassa?

Aliina ei vastannut mitään.

—Taisithan sinä käydä, jatkoi Auvinen naurahdellen.—Minä vain vähän huomasin, kun tuo Vapun heikale ryösti minulta rukkaset, niin minäpä otin kiinni. Vaan ei puhuta siitä kellekään.

He ehtivät jo tuparakennuksen kynnykselle, sillä Aliina kulki kiireesti edeltä.

—Pianpa Aliina saikin tulemaan, sanoi emäntä, kun he astuivat tupaan.

—Onko siellä vielä miten paljon puimista?

—Viimeinen lataus on menossa, vastasi isäntä istahtaen lavitsalle.— Elä viekään sitä pannua kamariin, tässä tuvan pöydällä on niin mukava juoda leketellä.

Hän kääntyi valmiiksi pöytään päin ja naurahdella myhäili siinä tyytyväisenä, kuten ainakin perheen isä joukkonsa keskellä.

—Yhdentekevä, sanoi emäntä pyyhkien pannunsa päällystää.

Hän kävi noutamassa muut kahvikojeet, ja sitten he toinen toisella puolen pöytää istuen joivat ja juttelivat.

—Luuletko tänä syksynä tulevan jyvähinkaloiden täyteen? arveli emäntä.

—Kyllä ne tulevat, tuskin mahtuukaan, kehui Auvinen.

—Jokohan nyt päästäneen jyviä myömään?

—On niitä nyt myöä aivan enemmältä.

—Niinhän sinä kehuit viime vuotenakin, mutta kellekä niitä myötiin?

—Ei isommissa summissa myötynä, mutta annoinhan minä usein pienille ostajille.

—Minusta olisi viisainta että möisi enemmältä yhteen paikkaan eikä riputtelisi vähitellen sinne ja tänne.

Emäntä aikoi korjata kupit pois pöydältä, mutta Auvinen esitteli, että Aliinallekin annettaisiin kahvia.

—Mitäpä häneen lasten tarvitsee totutella, vastusteli emäntä.

—Annetaan nyt, houkutteli Auvinen.—Eihän Aliina ole enää kovin lapsi, kohta rippikoulu-iässä.

Emäntä alkoi kaataa kuppiin. Vappukin sattui tulemaan samassa, ja sille täytti emäntä toiset kupit.

—Tule Vappu juomaan, kehoitti emäntä,—ja siinä on Aliinallekin.

Vappu astui rohkeasti pöydän luokse katsomatta kehenkään. Aliina piilottautui lasten sängyn taakse ja esteli juomasta.

—Tule nyt Aliina, kuului isän hyvittelevä kehoitus.

—Elä houkuta, sanoi äiti vakavammin.—Olethan jo ollut vähän aikaa valveilla ja karjallakin kävit.

Vappu särpi punakkana kahviaan ja vilkaisi syrjittäisellä katseella Aliinaan.

Auvinen oli tytärtään kohtaan niin hyväntahtoisella tuulella, että olisi vaikka kantanut sille kahvia, jos olisi ilennyt. Aliina ei yhtään kaivannut tätä huolenpitoa ja kävi hyvin vastenmielisesti ottamassa kupit pöydältä ja meni nurkkaan juomaan.

Emäntä oli siirtynyt keittopataa kohentelemaan ja virkkoi:

—Jokapäiväinen turkki tälle Aliinalle pitäisi teettää, sittenhän siellä navetallakin tarkenisi käydä.

—Onhan se vanha turkki, pitää sitä jokapäiväisenä, sanoi Auvinen.— Minä teetän tänä talvena Aliinalle Kajaanissa muokatuista nahkoista verka-päällisen harvais-turkin.

—Kovinpa rikkaasti nyt mennään, sanoi emäntä vähän ivallisesti.

—Mikä on mennessä, kehui Auvinen herttaisesti nauraen.—Sinullekin minä teetän uuden hyvän turkin.

—Sitä vailla. Minä tulen vielä monta vuotta toimeen entisellä, on se niin hyvä.

—Eipä siinä ole verkapäällistä.

—Verkaa se on, vaikka kotona kudottua.

Joku riihimies tuli ilmoittamaan, että nyt siellä tarvittaisiin säkkejä.

—Kas kun ne unehtuivat, sanoi Auvinen.

Hän oli jo aikoja sitten sanonut menevänsä säkkejä riihelle viemään.

—Vai jo ne ovat niin lopussa, sanoi emäntä, ja tämä minun keittoni joutuu kovin hitaasti, kun on niin huonoja puita.

—Minä tuon tullessani parempia, kun käyn säkit antamassa, puheli Auvinen mennessään.

Kohta hän palasikin, käsivarrella halkoja, joita laitteli hyvin huolellisesti padan alle.

—Menepä Aliina katsomaan, sanoi emäntä,—onko Vappu laittanut vettä lämpenemään riihimiehille, ja jos ei ole, niin kannatoverina.

—Liika raskastahan se on veden kantaminen Aliinalle, sääritteli Auvinen.—Joutaisihan tästä minäkin.

Usein ennenkin oli Aliina kuullut isänsä häntä säärittelevän, ja se tuntui aina niin hyvälle mielestä, mutta ei tällä kertaa. Hän kiirehti joutuin ulos, peläten että isä ennättää ennen.

III.

Päivä alkoi olla lyhimmillään. Aurinko kävi tekemässä ainoastaan matalan kaaren eteläisellä taivaanrannalla, ikäänkuin salaa pilkistääkseen, vieläkö ihmiset ovat säilyttelleet itsensä sulana paukkuvan pakkasen käsissä. Mutta kun aurinko oli ihmiset hylännyt, pakottivat nämä kivien heitää lämmittämään. Aamuin ja illoinkin he lämmittivät huoneittensa uuneja, ajaen pakkasta pois ja tuprutellen sille savua vasten silmiä. Ulkona liikkuvat pukivat vahvasti vaatetta ylleen ja varustivat jalkansa monilla sukilla ja suurilla kengillä.

Lahnaniemeen oli kutsuttu suutari Naulanen tekemään talvikenkiä, ja Auvisen päähän pisti hakea räätälikin tekemään vaatteita. Ensin oli kaupungista haettava tarpeita, ja lähtönsä edellisenä iltana hän hyvittellen mainitsi Aliinalle, että kohta tämä saa uuden turkin.

Aliina oli pienestä pitäen oppinut iloitsemaan isänsä lupauksista, sillä ne oli aina täytetty, eikä ollut nytkään epäilemistä. Mutta ennen hän ei ollut saanut mitään näin arvokasta kuin nyt oli odotettavissa. Isä tuntui taas niin hyvältä ja rakkaalta kuin ennenkin, jolloin oli ollut luvassa uusi huivi taikka esiliinavaate. Ja nyt saisi uuden, verkkapäälyksisen turkin! Mieli tuli sitä ajatellessa niin iloiseksi, ettei unikaan tahtonut osua silmiin, ja aamusella heräsi hän jo isän lähtöä katsomaan.

—Tarkenisikohan Aliina käydä päivän tultua kutsumassa räätäliä mökiltään työhön? arveli Auvinen lähtiessään.—Saisi jo huomenna tulla.

—Kyllä minä tarkenen, kun panen jalkaani äidin suuret kengät, vakuutti Aliina iloissaan.

Hän oli niin hyvillään, ettei aamiainenkaan oikein maistunut. Kuppi jäi melkein koskematta, kun hän pani lusikan pois ja meni kangaspuiden taakse penkille pitkälleen odottelemaan päivän valkenemista ja ajattelemaan, missähän asti isä mennee, jokohan olisi perillä.

Vaimoväen poistuttua jäivät suutari ja rengit tupaan tupakoimaan ruuan päälle. He luulivat olevansa yksin tuvassa eivätkä huomanneet Aliinaa, vaikka renki Lassi jo kerran kurkistikin katsoakseen.

—Siinäkö se on Kovatar sinun mökilläsi? kysyi Lassi suutarilta.

—Siinähan tuo on ollut siitä pitäen, kun kesällä sai siihen lapsen, kertoi suutari.

—Miten se siinä elää, onko sillä työtä?

—Mitäpä työtä sillä... On tainnut elää tästä saamallaan palkkarahoilla, vaan jo valitti puutetta.

—Entäs nyt eteenpäin? uteli Lassi.

—Totta isältä, vastasi suutari naurahtaen.

—Sitäpä minä, sanoi Lassi ja vähän kiivastuen jatkoi: Onko se totta, kun joku puhui, että se olisi syyttänyt minua lapsensa isäksi?

—Ei minun kuulten ole syyttänyt ketään, vakuutti suutari.—Vaan tottapahan tiedoksi tulee: viime viikolla kävi heittämässä Kosken lautamiehelle manuun eläkkeestä.

—Mutta jos se minut manuuttaa, niin se ei lopukaan siihen, siitä syntyy kummat jupakat, uhkaili Lassi.

—Elä pelkää, lohdutteli suutari,—ei se sinua manuuta. Pahimmassa tapauksessa vieraaksimieheksi.

—Mutta mitenkä se uskaltaa itseensä asianomaistakaan manuuttaa?
Sakkoahan siitä saapi Kovatar niinkuin toinenkin.

—Mitä se Kovatar sakosta välittää, selitti suutari.—Se syöpi sakkonsa vetenä ja leipänä ja ottaa vaan eläkkeen.

Lassi hiljensi ääntään ja virkkoi:

—Eipä palvelija kelpaa vieraaksi mieheksi isäntäänsä vastaan.

—Elä niin liika suoraan, huomautti suutari.—Etkö sinä ole kuullut, että puhu miehestä päiväkaudet, vaan elä sano nimeä.

—Ei se mitään näin meidän kesken, puolusti Lassi.

—Vaikka, sanoi suutari ja lisäsi: Niinkö sinä luulet, että siitä käräjäasia tulisi ... ei veikkonen. Raha ja rukiit sen painaa kuulumattomiin.

Aliinalle tuli hyvin vaikea tämän keskustelun kuultua. Hän oli jo talven alussa saanut katkeran huomion, ja nyt siihen sieltä ja täältä tipahti uutta karvautta. Jokohan tämäkin on totta? Hän värähteli vihasta tuotakin suutaria kohtaan, kun se niin nauraen puhuu ja on peittelevinänsä. Sen ruoja... Aliinalle muistui mieleen suutarin kesälliset sanat sipulipenkin luona lapsista, ja nyt hän sen ymmärsi, vaikkei silloin. Hän muisteli, oliko muilta kuullut samanlaisia viittauksia isästä, ja monta semmoista johtui mieleen. Häpeä ja viha raivosivat rinnassa. Jos hän olisi isompi ja voimakkaampi, niin ihan löisi niitä akanrutaleita; löisi ja ajaisi koko kylältä korpeen kuolemaan.

Päivän hämärtäessä lähti Aliina räätälin mökille, joka ei ollut aivan lähellä. Koivikkometsän läpi kulkevan tien kahden puolen haljeta räsähtelivät puiden pinnat lauhtuvan pakkasen vaikutuksesta. Pientä ripsettä kuului melkein lakkaamatta ja väliin aina kovempia, kuin pienen pyssyn laukauksia, joihin jäätynyt metsä kuivasti vastasi. Aliina ei ollut sattunut ennen tämmöistä räiskettä kuulemaan ja häntä pyrki vähän pelottamaan.

Edeltäpäin kuului tiukujen kilinää ja kohta erotti reenkin ratinan. Pelonsekainen tunne hälveni, kun hän tiesi muita olevan lähimailla. Kohta tuli vastaan ajava näkyviin. Huolettomasti reen toiseen laitaan nojallaan istui siinä suuri mies lammasnahkaturkissa, ja keskenkasvuinen poikanen ajoi hevosta. Kohdalle tultuaan kohosi suuri mies suuremmaksi istumaan ja sanoi pojalle:

—Eläpäs aja.

Poika seisautti.

—Viepikö tämä tie Lahnaniemeen? kysyi mies.

—Sinne tämä menee, vastasi Aliina seisahtuen.

—Kenenkä sinä olet tyttö?

—Matti Auvisen ja Reeta Hälisen.

—Vai Matti Auvisen tyttö, sanoi suuri mies ja kääntyi oikein tarkasti katsomaan.—Onko isäsi kotona?

—Kaupunkiin meni tänä aamuna.

—Voipas sitä, sanoi suuri mies ja rupesi kyytipojan kanssa tuumimaan.

Aliina kääntyi jatkamaan matkaansa. Hän ei ollenkaan pitänyt tuon miehen uteliaista kysymyksistä. Ja mitä varten se sitten kääntyi niin tarkasti katsomaan? Jos vielä tulisi tuntemattomia vastaan, niin eipä sanoisikaan heille kenenkä tyttö. Mitä he sillä tiedolla tekevät.

Loppumatkalla ei pakkaneen enää ollut niin kirpakkaa kuin aamusilla. Lauhduttava sumu laskeutui

maille ja sekoittuneena talojen lämmityspaikoista lähtevään savuun hajahti vähän tervalle.

Viimein joutui Aliina perille. Räättäli sattui kotiinsa ja korjaili vanhaa turkkia. Räättälin vaimo hoiteli lastaan ja piti vieraan puhuttelusta huolta.

—Kun tämmöiselle matkalle näin pakkasella, ihmetteli vaimo.—On varmaan paleltanut jalkoja.

—Ei kuin hyvin vähän, kehui Aliina.

—Taitaakin nyt ilma lauhtua, vaan kyllä siellä onkin ollut pakkanen. Tänä aamuna kävi tässä Kosken lautamies lämmittelemässä, niin se kun puisteli itseänsä, sanoi niin kylmän tulleen reessä istuessa, kertoili vaimo.

—Lautamieskö se oli? Se tuli minua vastaan, sanoi Aliina vähän hämmästyen.

—Vai tuli se vastaan ... aloitti vaimo, mutta silloin kuului räättälin lyhyt rykäisy, ja Aliina huomasi sen samassa antavan pari vihaista silmäniskua vaimolleen.

—... Niin, jatkoi vaimo hämmentyen ja tapailen sanojaan, ... se joi tässä kahvit ... kuului olevan asiata tuonne ... Mustaanlahteen.

Syntyi pitkänpuoleinen äänettömyys. Vaimo meni laittamaan kahvipannua tulelle eikä luopunut aikeestaan, vaikka Aliina koetti estää; hänen takiaan ei pidä ruveta keittämään. Hän olisi tahtonut heti asiansa sanottuaan lähteä takaisin, sillä kylässä-olo ei tällä kertaa ilahuttanut. Oli ihan vaikea istua siinä pahan mielen pakottaessa.

Vieraan mielentilan huomasi räättäli ja loi aina sopivassa tilaisuudessa moittivan silmäyksen vaimoonsa. Vaimoraukka koki korjata ajattelemattomuuttaan ja aloitti milloin mistäkin asiasta puheen, mutta ei vain onnistunut. Aliina huomasi selvään äänessä teeskentelyä. Nyt hän tunsu oikein katkeruutta siitä, mitä ihmiset ovat ennenkin hänen läsnäollessaan ajatelleet ja kuinka ne ovat olleet muuta ajattelevinaan. Vihakin pyrki kuohahtelemaan mielessä, mutta ei tiennyt oikein ketä vihata. Itseään hän syytti siitä, ettei ole ennemmin huomannut tätä kaikkea.

Viimein tuli tuo odotettu tarjous tehdyksi ja Aliina sai estelemättä lähteä kotiinsa. Tietä pitkin kävellessään antoi hän katkeran mielen vapaasti valua kyynelienä. Nyt ei ollut ketään näkemässä, ei tarvinnut muita kajoja, eikä muidenkaan häntä. Jos ei olisi ollut talvi, olisi hän mielellään istunut jollekin mättäälle aikaa kuluttaakseen. Sillä kotikaan ei vetänyt puoleensa. Kylään halutti vielä vähemmin, sillä siellä ihmiset kiertelevät ja karttelevat sanoa, mitä ajattelevat. Hän uskoi kaikkialla olevan samanlaista kuin tuollakin räättälin mökillä ja päätti sen vuoksi karttaa kaikkien seuraa.

Yksi oli kumminkin, jonka mielialaa ei voinut arvata, nimittäin äiti. Tuntui kyllä kummalta, ettei äiti tietäisi sitä, minkä jokainen syrjäinen näkyi tietävän, mutta mitään merkkiä ei ollut tähän asti huomannut. Aliina rupesi heti kylästä palattuaan erityisen uteliaana tarkastelemaan äitiänsä, varsinkin kun sillä oli Vapulle jotain sanomista tai neuvomista. Mutta turhaan. Ääni pysyi yhtä lempeänä kuin jos olisi puhutellut omia lapsiansa. Kasvoistakaan ei huomannut mitään ynseyden merkkiä.

Pimeän tultua alettiin odotella kaupunkimiestä kotiin. Sen tulo meni kumminkin niin myöhään yöhön, että enin osa joukosta jo nukkui. Aliinaa virkisti taas turkin toivo, ja hän valvoi viimeisenä ja oli kantamassa tavarakääröjä huoneeseen. Myöhäisyyden takia jäi tavarain katseleminen aamuun, jolloin räättälikin oli aikonut tulla.

Aamiaisen syönnin jälkeen tulla loikkaili räättäli, kantaen pitkässä viivottimessa silitysrautaansa. Auvinen itse toi tuvan pöydälle tavarakääröt ja päästeli pois siteistä. Joukkoja keräytyi pöydän ympärille ihaillemaan puhtaasti muokatuita nahkoja ja sileäpintaista verkaa. Aliinan silmät loistivat hyvästä mielestä, ja tämä oli isästä mieleen.

—On kerrassaan hyvää ja hienoa verkaa vai lieneekin trikoota, kehui räättäli vaatetta levitellessään.— Ja tätähän on kahteenkin turkkiin.

—Niin se on ollut aikomuskin, sanoi Auvinen katsahtaen naurussa suin emäntäänsä.

—Mitä varten sinä niin paljon ostit? kysyi emäntä.

—No sinun turkkiisi, ilmaisi Auvinen salaisuutensa.

—Nyt sinä taas teit turhan kaupan, alkoi emäntä ihmetellä.—Johan minä sinulle syksyllä sanoin, ettei minun turkkini tarvitse uutta päällistä. Juoksepa Aliina aitasta se turkki tänne nähtäväksi, niin uskotte muutkin, että siinä on kylliksi hyvä päällinen.

Aliina kävi noutamassa.

—Sanopa nyt räätäli totuus, kestäisikö tuokaan uusi sen enempiä kuin tämä entinen.

Räätäli venytteli kumpaakin ja myönsi että tuskinpahan kestäisi, mutta on kauniimpaa.

—Silloinpa ei ruveta valmista repimään, teki emäntä päätöksen.—Saat vaan myödä minun osani muille.

—Antaisit panna uuden, sanoi Auvinen vähän pettyneenä.—Kuka sitä ostaakaan.

Vappu tuli tämän kuultuaan nypelöimään vaatetta tarkemmin ja hieman kainosti sanoi:

—Kun olisi rahaa, niin minä ostaisin.

—Vappuhan sen kyllä saattaa ostaa, alkoi emäntä kehoittaa.—Riittäähän sinun palkkasi hyvin kyllä siihen, kun laitat tänä vuotena vähemmän muuta vaatetta.

Läsnaolijain kasvoille syntyi omituisia liikkeitä. Auvinen itse myhäili äänettömänä, puhumatta puoleen tai toiseen, ja räätäli ryhtyi siivoilemaan sieraimiansa.

Aliinaan tämä myöntituuma vaikutti eniten. Hän siirtyi samassa pois pöydän luota ja seurasi levottomana keskustelun päätöstä. Kun kauppa kuulosti rupeavan toteutumaan, meni hän äitinsä luokse ja sanoi hiljaa, mutta jotenkin kiihkeästi:

—Elkää hyvä äiti myökö tuota turkin päällistä.

—Minkä tähden? kysyi emäntä ja katsahti tarkkaavasti tyttärensä.

—Niin että antaa räätälin panna teidän turkkiin.

—Ei, hyvä lapsi, täällä auta niin ylellisesti elää, huomautti emäntä.

—Kuningaskin kulunsa pitää, jopa että minunlaiset.

Aliinan mieli ei rauhoittunut. Hänen olisi tehnyt mieli sanoa jotain semmoista, että varmaan saisi äidin taipumaan, mutta hän häpesi samassa omaa ajatustaan. Vastustamishalua se ei kumminkaan ehkäissyt ja hän sanoi:

—Jos ette äiti ota, niin en minäkään huoli.

—No no, mitä sinä nyt puhut, varoitti äiti.—Sinulla ei ole entistä turkkia, täytyy sinulle kelvata, mitä isäsi mielellään laittaa.

Aliina oli toivonut, että äiti ymmärtäisi hänen tarkoituksensa ja peruuttaisi tuon harmillisen kaupan, mutta saikin vain nuhteita osakseen. Uhkamielin poistui Aliina tuvasta.—Tehkööt, ajatteli hän, mutta niin kauan kuin Vappu on meillä, en pane sitä turkkia päälleni.

IV.

Koti ei enää ollut Aliinasta niin viehättävä ja iloinen kuin ennen. Hän katsoi osaaottamatta ja kaipauksella, kun nuoremmat sisaret ja veljet iloisina kiipeilivät isän sylissä, milloin tämä oli saapuvilla. Hän oli sen sijaan melkein kokonaan vieraantunut isästä, eikä tämäkään puolestaan hyvittelty häntä niinkuin ennen. Aliina siitä tunsu ikävää mieltä, ja välistä teki mieli mennä toisten lasten mukana nahuamaan isän ympärille, mutta siitä ei tullut enää totta. Ajatella kyllä saattoi, mutta jos aikoi ottaa askeleen, niin se keskeytyi. Pahemmin vaivasi se, kun isä hyvin harvoin enää katsoi suoraan silmiinkään, mutta näytti kumminkin aina epäilevästi seuraavan hänen käytöstään.

Ystävyys Vapun kanssa oli myöskin loppunut. Se ilmeni toiselta puolen tyylytenä ja toiselta puolen inhona. Vappu ei vastannut tarpeellisiinkaan kysymyksiin, ja Aliina häntä karttoi niin, ettei ruvennut syömään eikä juomaan yksistä, ja siirtyi pois, jos he sattuivat lähekkäin istumaankin. Hän olisi suonut sen menevän vaikka minne, niin ettei kuu kuulisi eikä päivä näkisi. Mutta minkä hän sille tekisi, että saisi pois silmäinsä edestä? Uusien ikävien havaintojen sattuessa syntyi hyvinkin rajuja ajatuksia, mutta ne supistuivat lopulta siihen päätökseen, että ainakin vuoden lopussa se on saatava pois vaikka millä keinolla. Jos ei rohkene sanoa sitä, mitä mieli teki, niin hän ennen vaikka valehtelee äidilleen Vapusta; sanoo vaikka varastaneen, kyllä sitten ei äiti huoli. Hänessä kiihtyi vakoilemishalu, vaikka se

alussa vähän peloitti ja hävettikin. Epäiltävien henkilöiden jälkiä, olipa ne kotoisia tai kyläisiä, veti häntä vastustamaton halu nuuskimaan.

Eräs noita epäiltäviä oli suutari Naulanen, ja kun se joulun edellä tuli palkkajyviään noutamaan, otaksui Aliina heti olevan salaisia hankkeita tekeillä. Ensiksikin satutti se käyntinsä hämärän ajaksi ja vessasteli hyvin rehellisen tavalla tuvassa tyhjine säkkineen, tuumailleen, että siinä on hänen vaimonsa eloaitta.

—Kuinka kauan se tuon aitan täydellä elää? kysäisi joku.

—Elelee se hyvien säiden aikana kuukauden päivät, mutta pakkasilla pureksii lämpimikseen enemmän, lasketteli suutari.

Aliinaa nämä pilapuheet eivät ollenkaan huvittaneet, hän odotti muuta. Ja kun Naulanen pyysi talosta hevosta viedäkseen säkkinsä myllyyn, pujahti Aliina eloaittaa lähellä olevan halkopinon taa vahtimaan. Kappaleen aikaa hän sai odottaa isäänsä ja Naulasta aitasta joutuvaksi, mutta kun ne joutuivat, niin loppu kävi sukkelasti. Useampia säkkejä siinä lennähtikin kynnyksen yli rekeen, ja samassa lähti suutari ajamaan täyttä kyytiä. Navetan taitse kierrellen palasi Aliina vakoilupaikaltaan. Valoisaan tupaan meneminen hävetti, aivan kuin hän olisi tullut joltain rikosretkeltä. Isä oli jo ennättänyt ennen ja istui jotenkin ajattelevan näköisenä lavitsalla.

Emäntä tuli tupaan ja kysyi suutaria.

—Se jo meni, ilmoitti Auvinen.

—Silläpä kiire, ajattelin syöttää, kun ruoka joutuu, sanoi emäntä.

—Johan sille minäkin siitä mainitsin, vaan kuului olevan kiire jouduttaa jyväsäkki jauhoiksi.

Aliina kuunteli syrjästä vanhempiansa keskustelua ja ihmetteli, miten ulkokullattuna isä osasi olla, säälien samalla äitiä, joka ei näkynyt vähääkään epäilevän, vaan uskoi aina hyvää ja piti kaikki totena. Ensi kerran tuntui oikein ikävältä se seikka, että hänen vanhempansa eivät olleetkaan sellaisia kuin oli luullut. Ennen hän uskoi, että ne puhuivat kaikki asiat toisilleen oikein ja ettei niillä ollut mitään salattavaa toisiltaan, ja nyt niitä ilmestyi vähänväliä. Tuntui oikein pahalta, että äitiä tuolla lailla petetään eikä kukaan sille sano. Mutta hänpä sanoo.

Monesti olivat jo sanat valmiiksi ajateltuna, ettei muuta kuin aukaisee suunsa, mutta silloin laskeutui kuin jokin paino kielelle.

V.

Joulun pyhän aikana oli Lahnaniemessä tavallista enemmän eloisuutta, kun emännän veli, Mäntymäen Hälinen, tuli tyttärineen vierailemaan. Vaikka näin läheisiä sukulaisia, olivat he keskenään seurustelleet hyvin vähän. Vanhempiansa elinaikana oli emäntä käynyt useinkin syntymäpaikallaan, mutta niiden kuoltua harvenivat käynnit, kun ei veli moneen vuoteen vastannut vuoroansa. Syyksi teki sen, että kun hän asuu toisessa pitäjässä ja on matkaakin. Nyt oli hänen tyttärelleen Hiljalle tullut halu nähdä serkkujaan, ja tytär sai siten isänsäkin taipumaan. Hilja oli vuotta vanhempi Aliinaa ja ennättänyt jo käydä rippikoulun. Olipa hän sitä ennen saanut käydä vähän kansakouluakin ja kehittynyt siten enemmän aikaihmiseksi. Vielä heidän tuumansa silti sopivat yhteen. Aliina näytteli tavaroitaan mitä hänellä oli, väliin semmoisiakin, joiden Hilja huomautti kuuluvan pienille tytöille. Hiljalla kuului olevan enemmän ja parempia, ainoastaan turkki oli Aliinalla parempi, niin että Hiljakin sitä kehui ja koetteli päälleen.

—Joko olet pitänyt tätä missään päälläsi? kysyi hän.

—En missään, sanoi Aliina, muistaen samalla uhkauksensa.

—Lähtään nyt viimeisenä pyhänä yhdessä kirkkoon, esitteli Hilja.

—Kun antaisivat meille hevosen, sanoi Aliina ihastuneena esitykseen.

—Jos ei sinun isäsi anna, niin kyllä minun isäni antaa, vakuutti Hilja.

Tytöt menivät kysymään, ja aivan ensi mainitsemisella saivat hevosen lupaan ja rengin kuskiksi. Mutta tytöt olivat innostuneet toistensa seuraan ja tahtoivat semmoista hevosta, jolla voisivat itse ajaa. Löytyi semmoinenkin. Auvinen ei olisi kieltänyt mitään. Hän oli itse mukana laittamassa, ettei saanut tulla mikään kohta huonosti, ja koetteli omin käsin ajopelien jokaisen solmun ja liitoksen.

—Ajakaa hevosenne leipuri Saliniin, siinä ovat meille tuttuja, neuvoi Hälinen, Hiljan isä.

—Mitäs ne siihen menisivät, huomautti Auvinen.—Onhan meillä vakituinen kirkkopaikka suntiossa.

—Kylläpähän me osataan, sanoivat tytöt ja lähtivät ajaa heillettelemään.

Kahden ajaminen oli heistä hupaista, silloin ei ollut ketään kuulemassa, jos mitä rupattelisi. Ja hevosen ohjastaminen sitten, se oli niin haluista työtä, että he vähän väliä vaihtoivat ohjaksia. Hilja tiesi vielä keinon miten saada hevonen juoksemaan: vedettiin vain ohjakset ristiin ja silloinpa se antoi aika kyytiä.

—Tämähän hauskaa on, kun me arvattiin kahden lähteä, ihasteli Aliina.

—Ja sinä pelkäsit, ettei isäsi antaisi hevosta.

—Niinhän minä ensin luulin.

—Eikö isäsi tavallisesti anna mielellään, mitä pyytää? kysäisi Hilja.

—On tuo antanut.

—Pitikö miten paljon pyytää tätä uutta turkkia?

—Ei ollenkaan.

—Eikö ollenkaan, ihmetteli Hilja.—Sepä on kovin hyvä.

Aliina oli kahden vaiheilla, puhuisiko enää mitään tästä asiasta. Nuo ikävät muistot olivat kumminkin haihtuneet serkun seurassa, ja kun tämä mainitsi isästä kiitellen, ei hänkään voinut olla sitä kannattamatta.

—Ostihan se isä ilman tietämättä samanlaisen päällisen äidinkin turkkiin.

—Vai niin; sitä ei tullutkaan katsotuksi.

—Eipähän sitä laitettukaan, kun äiti ei huolinut, vaan antoi myöä piika-Vapulle, kertoi Aliina paheksien.

—Somapa on se täti ollut, säesti Hilja Aliinan paheksumista. Mitähän tuo tuolle; etkö sinä ollut vastaan?

—Olinhan minä, vaan ei se auttanut mitään.

—Joko se on tuo Vappu teillä monetta vuotta?

—Toista vuotta.

—Kuka teillä oli tämän edellä toisena piikana?

—Olipahan muuan Kovatar.

—Missä se on nyt?

—Tuolla kuuluu olevan suutarin mökillä.

—Onko se naimisissa?

—Ei ole...

Aliina alkoi epäillä serkkunsa uteliaisuutta ja kesken puheen kysäisi:

—Minkä vuoksi sinä sitä niin kyselet?

—Ilman aikojaan, sanoi Hilja ja alkoi kertoa oman kotinsa palvelijoista.

Heillä kuului olleen eräskin piika lähes kymmenen vuotta ja melkein jokainen kaksi tai kolme vuotta.

Hiljalla oli aikomuksena kysyä enemmänkin sukulaistalonsa elämästä, josta oli kuulunut yhtä ja toista huhua, mutta kun hän huomasi Aliinan käyvän alakuloiseksi, niin heitti kesken ja alkoi kääntää puhetta hupaisemmille aloille. Jopa se viimein joutui sulhasiinkin, vaikkei niistä Aliina tietänyt juuri mitään.

—Onko sinulla jo sulhanen? osasi hän kumminkin kysyä.

—Ei toki minulla vielä, kielsi Hilja nauraen.

—Taitaapa olla, koska tiedät niistä ja naurat, uteli Aliina.

—Ei ole, ihan todella, vakuutti Hilja.—Oli niitä kansakoulussa ollessa semmoisia toisten nimittämiä leikkisulhasia isoimmilla tytöillä, mutta ei sen kummempia.

—Oliko sinullakin?

—Oli.

—Kuka se oli?

—Mikä milloinkin.

—Tiesivätkö ne?

—Tiesiväthän ne, kun toiset sanoivat, ja sitten kirjoitettiin kirjeitäkin toisillemme.

—Kirjeitäkin? ihmetteli Aliina.—Eikö siitä oltu vihassa?

—Salaa kirjoitettiin.

—Vaikka kohta, en minä vaan uskaltaisi.

—Osaatkos sinä kirjoittaa?

—Hyvin huonosti.

—Eikö sinua ole käytettynä kansakoulussa?

—Eivät ole käyttäneet.

—Ennäthän sinä vielä. Pyri tänä talvena, kehoitti Hilja.

—Ettäkö kirjeitä osaisin kirjoittaa? kysyi Aliina nauraen.

—Ei sen vuoksi, vaan oppiihan siellä muutakin, oikaisi Hilja.

—Ottaisivatkohan kouluun näin vanhana?

—Kyllä sinne otetaan. Esittelepäs isällesi ja äidillesi.

—Kun olisi tullut ennen hommatuksi, sanoi Aliina ruveten asiaa ajattelemaan.

Häntä miellytti melkein eniten se, että saisi viipyä viikkoja, jopa kuukausiakin koulussa, tarvitsematta olla ikäviä kotioloja näkemässä tai kuulemassa.

Kirkkoa lähestyttäessä tuli kysymys, mihin he menisivät lämmittelemään. Hilja tahtoi etupäässä Saliniin, siinä olivat ihmiset hänelle ennestään tuttuja. Aliina tätä pelkäsi liian herraspaikaksi, mutta Hilja vakuutti, että siinä on tuiki ystävällisiä ihmisiä ja että kotona olevat nuorimmat tyttäretkään eivät ole yhtään ylpeitä. Ei sanonut tuntevansa vanhinta, joka on pääkaupungissa opettajattarena. Saliniin he sitten ajoivat, ja Hiljan vakuutus huomattiin kohta todeksi.

Leipurin tyttäret veivät heidät omaan kamariinsa ja toivat vasta saatuja joululahjojaan katseltavaksi. Ne olivat enimmäkseen vaatetavaroita, pieniä koristuksia ja kirjoja. Vaatetavarat he sanoivat saaneensa vanhemmiltaan, koristukset tuttaviltaan ja kirjat pääkaupungissa olevalta sisareltaan.

Aliina kiintyi katselemaan muutamia punakantisia kirjoja ja kysyi erikseen Hiljalta:

—Luetaanko näitä kirjoja kansakoulussa?

—Ei näitä lueta siellä, sanoi Hilja naurahtaen Aliinan tietämättömyydelle.

Leipurinkin tyttäret kuuluivat kysymyksen ja vanhempi veti salaisesti suunsa nauruun, mutta nuorempi, Iida, otti asian vakavammalta kannalta ja alkoi selittää, että on heillä niitäkin kirjoja, hän kun parhaillaan käy vielä kansakoulua, ja toi pienestä kirjajhyllystään useita Aliinan katseltavaksi. Näyttipä

vielä, minkä osan he mistäkin kirjasta ennättivät viime lukukaudella, ja haki todistuksensakin nähtäväksi.

Aliina kiintyi pian uuteen tuttavaansa ja saaden rohkeutta kysyi:

—Otetaanko sinne kouluun näin keskellä talvea uusia oppilaita?

—Tulisitko sinä? kysyi Iida puolestaan rohkeasti kuin vanhalta tuttavaltaan.

—En tiedä, ilman vaan kysyin.

—Luulenpa otettavan. Ja tule vaan ja tule meille kortteeria, esitteli Iida.

—Onko teillä muita ollut? kysyi Aliina.

—Ei nyt viime lukukaudella, sillä äiti ei ota tuhoisia, mutta varmaan se sinut ottaisi. Ja sitten me kuljettaisiin yhtä matkaa koulussa.

Alkoi kuulua kirkonkellojen ääni. Aliina ja Hilja kiirehtivät panemaan turkkia ylleen ja pyytelivät talon neitejä mukaansa. Nämä kysyivät äidiltään ja kuuluivat joutavan.

Kartanolle tuli leipuri itse katsomaan hevosta ja neuvoi panemaan talliin. Aliina olisi tahtonut vieraittensa vuoksi ajaa hevosella perille asti.

—Kyllä pääsette, nuoret ihmiset, tämän matkan jalkaisin, antaa hevosen levätä ja pankaa ruokaa eteen, sanoi leipuri.

Hilja riisui hevosen ja Aliina vei reestä kauroja.

—Hyviä mustia kauroja, kehui leipuri tullen katsomaan.—Jos niitä olisi myötäväksi, niin minulle saisi tuoda muutamia säkkeitä.

—Minä kerron isälle, sanoi Aliina.

—Se olisi hyvä.

Ei ollut aikaa pitempiin puheisiin kauroista, sillä toiset jo alkoivat kävellä kirkkoon päin.

* * * * *

Näin viimeisenä juhlapäivänä oli kirkkotoimitus jotenkin lyhyt. Heti sieltä päästyä alkoi Iida pitää vireillä keskustelua Aliinan kouluuntulosta ja esitti, että palatessa poikettaisiin kansakoululle, jossa oli vielä nähtävänä joulukuusi koristuksineen miesopettajan luokkahuoneessa. Ovet sinne olivatkin auki, sillä näin kirkkoajan perästä kävivät pitäjäläiset lainaamassa kirjastosta kirjoja. Nyt ei vielä ollut ketään, joten he saivat yksikseen katsella. Iida kertoi, mitä leikkejä he olivat kuusella ollessa leikkineet ja mitä lauluja laulaneet. Aliina oli aivan ihastunut. Täällä-olo näytti niin kovin hauskalta.

Heidän liikkeensä ja puhelunsa oli kuulunut viereiseen huoneeseen, jonka ovi kohta aukeni. Sieltä astui verkalleen ystävällisen näköinen, harmaapartainen mies. Hän oli opettaja Ranta. Iida niiasi syvään, ja Aliina koetti tehdä samoin, mutta opettajan juhlallinen ulkomuoto sai hänet vähän hämille. Kohta hän siitä selvisi, kun opettaja tuli ystävällisesti tervehtimään ja kysyi lauhkealla äänellä:

—Kirjojako tyttärille pitäisi olla?

—Muuten minä vaan tulin tälle näyttämään joulukuusta ja kansakoulua, sanoi Iida viitaten Aliinaan.

—Sehän on oikein, sanoi opettaja istuutuen tuolille. Istukaa! Mistäs tämä Iidan toveri onkaan, minä en muista nähneeni.

—Tämä on tuolta Lahnaniemen talosta, selitti Iida.

Opettaja muisti heti, talon nimen kuultuaan, sukunimenkin ja kääntyen erityisellä huomiolla uuteen tuttavaansa sanoi:

—Ei teiltä ole ollut yhtään lasta kansakoulussa.

—Ei ole ollut, vahvasti Aliina.

—Nythän tämä Aliina aikoo tulla, jos sopii, ilmoitti Iida iloisesti.

Opettajaa tämä tieto miellytti erittäin ja hän sanoi:

—Sepä on oikein hyvä ja suotava asia, ja kyllähän tänne aina sopii.

—Eihän se ole vielä varmaa, jouduttautui Aliina selittämään.—Siitä on nyt vasta tällä tiellä puhuttu, vaan ei tiedetä, laskeeko isä.

—Niin ... siinä se mahtaa olla, virkkoi opettaja, sivellen ajatuksissaan leukaansa.—Koeta nyt kumminkin pyytää isältäsi ja sano, että minä puolestani hyvin soisin kouluun tulevaksi. Vaan jos isäsi sittenkin hyvin vastustaa, niin sano ystävällisiä terveisiä minulta, että minä olen pyytänyt häntä täällä käymään, ja ehkäpä siitä sillä keinoin hyvä tulee.

Aliina lupasi sanoa opettajan terveiset, vaikka ne kyllä tuntuivat vähän sekavilta selittää.

He heittivät hyvästi opettajan ja lähtivät tavoittamaan tovereitaan.

»Saas nähdä joko tämä auttaa», ajatteli opettaja Ranta katsoessaan akkunasta tyttöjen jälkeen. »Syyttömästi ensin suuttuu ja on sitten kostavinaan sillä, ettei lähetä lapsiaan kouluun. Jos minä olisin silloin tietänyt hänen helmasyntinsä, niin olisinhan voinut olla siinä kuntakokouksessa aivan äänettä, ainakin ahdistamatta häntä niistä sanoista, 'ettei tarvita enää kansakouluja; lapsi ja kaksi talostaan sopii käymään entisissä, opettakoot sitten toiset toisilleen, ei niitä kaikkia kuitenkaan jaksu sinne evästä.' Niinhän se Auvinen puhui, ja mikä minut siihen satuttikaan sanomaan, että jos joku luulee yhteiskunnalle tekevänsä hyvän työn laittaessaan paljon lapsia, välittämättä niiden henkisestä kasvatuksesta, hän suuresti erehtyy, sillä yhteiskunnassamme on jo liiaksikin raakoja voimia, suurempi on puute niistä, jotka näkisivät vähän laajemmalle kuin oman peltonsa pientareet! Siitäpäs se oli suuttunut ja sanonut, että hänen osaltaan saapi semmoisten herrain koulut olla tyhjänä.»

Joku tulla rahmuili ovesa ja opettajan muistelot keskeytyivät.

VI.

Tytöt eivät malttaneet tovereistaan erota, ennenkuin hämärä muistutti ajan kulusta. Sitten he lähtivät kiireesti ajamaan, jottei kotijoukko ennättäisi ruveta luulemaan heille matkalla jotain vahinkoa tulleen. Koko matkan he innostuneina juttelivat Aliinan kouluunmenosta, sillä nyt ei siitä puuttunut muuta kuin vanhempien suostumus. Iida oli kysynyt vanhemmiltaan valmiiksi koulukortteerin Aliinalle ja lupasi omia koulukirjojaan yhdessä luettavaksi, jos eivät kaikkia raskisi ostaa.

—Ole sinä Hilja toverina pyytämässä, sanoi Aliina, kun he alkoivat kotia lähestyä.

—Kyllä minä, lupasi Hilja reippaasti.

Heti kotiin tultuaan he ottivatkin asian puheeksi, mutta Auvinen ei antanut mitään selvyyttä näin kiireellä, sanoi vain että puhutaan sitten huomenna. Hän ei voinut ajatella oikein jyrkkää kieltoakaan, kun näki, että Aliinan teki niin kovasti mieli ja muut sitä niin puolustivat. Mutta kun muistui tuo muinoinen opettajan puhe kuntakokouksessa ja penkeillä istuvain naurunvirnistykset ja katseet, niin eipä tehnyt mieli taipua.

Aamukahvia juodessa kävivät tytöt uudestaan kesken jääneeseen asiaan, ja Hiljan isä rupesi heille apulaiseksi.

—Etkö sinä saata vähin pyytämisin luvata Aliinaa kouluun, sanoi hän.

—On siinä niin paljon puuhaa, ja mitäpä nuo tuolla viisastunee, sanoi Auvinen aikomuksessa pysyä lujana.

—Kyllä siltä puuhalta talona pysyy jos pysyäkseen, sanoi Hälinen.—Ja jos siellä ei silminnähtävästi viisastunekaakaan, niin ainakin oppii, ja oppi on viisauden pohja.

—Kun se koulu olisi vähän toisenlainen, vaan ne ovat sen sotkeneet ja velloneet semmoiseksi, etten minä pidä koko koulusta, ilmaisi Auvinen syynsä.

—Minkälaiseksi ne ovat sen sotkeneet ja velloneet? kysyi Hälinen.

—Niin että tytöt ja pojat ovat sekaisin.

—Mitenkäs niiden pitäisi olla?

—Tytöt tyttöin puolella ja pojat poikien.

—Vähänpä sinä tunnet kouluasioita, ihmetteli Hälinen.—Sehän on opetukselle eduksi, kun saapi jakaa edistyneemmät erilleen ja opettaa kahdessa osastossa. Yhdessähän ne ovat siinäkin tytöt ja pojat, jos ei ole kuin yksi opettaja. Jos sinulla ei ole sen suurempia syitä ja esteitä, niin minä enon puolesta sanon Aliinalle, että kyllä saat mennä.

Auvinen laski nauruksi ja sanoi:

—Menkään sitten, jos vain äitinsä laskee.

—Kyllä minun puolestani, sanoi emäntä,—jos vain itse ilkeää noin isona mennä.

—On siellä niin isoja, puolusti Aliina.—Onhan tuokin Markkalan lampuodin Ristjaan melkein aikamies ja vielä kuuluu menevän.

—Siitäpä kuuluvatkin tekevän herran, tiesi emäntä.

—Mikä herra siellä kansakoulussa valmistuu? sanoi Hälinen naurahtaen.

—Semmoinen kuuluu olevan Ristjaanin isällä homma, että poika pitää saada virkaan, jos ei muuhun, niin tukkiherraksi, selitti emäntä.

—Mahtaa tulla niitä herrojaan, kun vanhemmat semmoisia hassutuksia istuttavat, arveli Hälinen.

Hyvillä mielin poistuivat tytöt omaan seuraansa. Heillä oli vain enää muutamia tunteja yhdessäolon aikaa, sillä aamiaisen jälkeen aikoivat vieraat lähteä kotiinsa.

—Sinähän tiedät, mitenkä siellä koulussa oikein ollaan, neuvo sinä minullekin, kyseli Aliina.

—Ei sitä osaa toinen neuvoa, sanoi Hilja.—Ja kyllä ne siellä neuvovat.

—Niinhän se taitaa olla, myönnytti Aliina.—Mutta eiköhän minun kumminkin olisi parempi mennä suntioon kortteeria? Siinä Salinissa on niin herrasmaista, ja se vanhempi tyttö näyttää vähän ylpeältä.

—Elä joutavata pelkää, neuvoi Hilja.—Taitaahan se Liina-neiti olla vähän ylpeämpi, kun se on vanhempi ja oppineempi ja kuuluu olevan kihloissakin erään puotipalvelijan kanssa. Mutta asusta sinä enemmän Iidan seurassa ja puhuttele sitä Liina-neitiä aina neidiksi.

Aliina punastui ja kävi äänettömäksi, sillä hän ymmärsi Hiljan vakavista sanoista, että tämä viimeinen neuvo oli tärkeä. Samassa syntyi se vaivaava ajatus, että jos hän lienee jo sattunut nimittämään niinkuin vertaistaan ja puhunut typerästi, koska Hilja arvasi huomauttaa. Olisi tehnyt mieli kysyä, oliko Hilja sellaista huomannut, mutta alkoi arveluttaa, että jos hän siten näyttää yhä typerämmältä. Tuli olla varovaisempi vasta ja koettaa arvata, miten on missäkin oltava.

VII.

Auvinen lähti heti vierasten mentyä viemään kauruja Salinille ja oli päässyt siellä mitä oivallisimmalle tuulelle. Siellä oli syötetty ja juotettu kuin parhaissa pidoissa ja tehty sopimus, että Aliina on kouluaikinsa talon ruuassa. Hän ei vähääkään antanut perään Aliinan esitykseen suntioon menosta. Mitä varten, kun on kerran tarjona niin mainio kortteeri! Häneen oli tällä tiellä tarttunut kunnianhimoinen ajatus saada tyttärensä oppineeksi. Ei se saanut mieltä muutetuksi erittäin ystävälliseksi omaa koulua kohtaan, mutta saihan tuo olla olemassa paremman puutteessa. Enemmän ihaili hän kortteeripaikan hyvyyttä, vilahtelipa jo ajatuksia korkeammista kaupungin tyttökouluistakin, joissa leipurinkin vanhin tytär oli käynyt ja joissa oppii kieliä ja kaikkia. Leipuri itse oli kehuun kertonut tyttärestään, kun oli vähän ryyppinyt Auvisen kanssa, ja sanonut että jos se koulutus tuleekin maksamaan, niin on se sitten jotain. Siitä oli innostus tarttunut Auviseenkin, mutta tämä oli kuitenkin malttanut pitää ajatuksensa salassa ja noin vain sivumennen kysellyt, miten paljon oppia sinne tyttökouluun pyrkijällä pitäisi olla. Ja kyllähän sinne kuului pitävän olla. Täytyi siis heittää tuo ajatus oman mielensä hyvikkeeksi.

Lukukauden alkaessa kyyditsi Auvinen tyttärensä kansakouluun. Aliina pääsi toiselle osastolle, kun osasi selvään lukea sisästä ja muisti katekismuksen ja raamatunhistorian ulkoa, sekä oli vähän kirjoituksenkin alulla. Iida tarjoutui vielä loma-ajoilla opastamaan laskennossa.

Heti ensimmäisestä päivästä alkaen ryhtyi Aliina ahkerasti lukemaan. Häntä peloitti kovasti, kun monesta ennen tuntemattomasta kirjasta määrättiin läksyjä. Nyt ei uskaltanut olla jouten tuntien väliaikaakaan. Ennen olleet liikkuvat kuin kotonaan, eikä niillä näkynyt olevan mitään kiirettä. Varsinkin pojat haastelivat ja heittelivät pöytiensä kansia, niin että Aliinan oli melko vaikea kuulla omaa supattavaa ääntänsä. Muutamat niistä näkyivät naurahdellen katselevan tuon vasta tulleen tavatonta ahkeruutta, ja joku jo ohikulkiessaan pilkallisesti kysyi:

—Hammassuolojakos tämä tyttö loihtii?

Aliina ei vastannut mitään, koetti olla kuin ei olisi kysymystä kuullutkaan. Pilkanteko koski ikävästi mieleen. Hyvähän niiden on olla lukematta, kun ovat ennen olleet. Hän ajatteli pojista aivan samaa, mitä oli kuullut isänsäkin sanovan, ettei niitä tarvitsisi olla samalla luokalla. Vastaisuudessa hän vältti luokalla lukemista, harjoitteli ennemmin laskentoa ja luki yön seutuna sitä ahkerammin. Ja kyllä olivatkin aina iltamyöhällä kieli ja leukasaranat raukeina, kun hän kotona opittuun tapaansa ammensi ääneen kymmeniä kertoja kaikki läksyt päästä päähän. Ja kun läksyistä oli joka sana muistissa, niin sitten lukemaan yhtä kirjaa kerrallaan kannesta kanteen.

Hiljan neuvoa seuraten karttoi Aliina aikaisempien seuraa ja vetäytyi aina Iidalle ja hänelle määrättyyn pieneen kamariin lukemaan. Siellä oli aina niin rauhallista. Iidakin viipyi usein pitkät ajat poissa, ja kun Aliina ikävöiden toveriaan meni häntä etsimään, oli hän monasti toisessa huoneessa lukemassa. Tätä ei Aliina ymmärtänyt. Olisi tehnyt mieli luulla, että se tapahtuu tylyydestä, mutta sitä ei voinut uskoa. Hän jo kerran kysyi: »Miksikä sinä erilleen menet», johon Iida vastasi: »Tuossa kun sattui olemaan valkea». Aliina uskoi selityksen sillä kertaa, mutta kun hän yhä edelleen huomasi, että Iida vetäytyi salaisesti erilleen, alkoi se vaivata niin, ettei voinut olla ottamatta siitä selkoa.

—Minä vaan luulen, sanoi hän kahden ollessa,—että sinä minun takiani et lue täällä omassa kamarissasi.

—Elä siitä huolehdi, rauhoitteli Iida.—Se on aivan oma syyni, kun minä en osaa ääneen lukea läksyjäni.

Aliina punastui ja kävi aivan äänettömäksi, niin kovasti hävetti häntä oma typeryytensä. Nyt hänelle vasta selvisi, ettei Iidan huulet edes liikkuneetkaan lukiessa ja miten hän itse supatti ja parpatti.

—Minäpä opettelen myös sillä lailla lukemaan, sanoi Aliina peittäen nolostumistaan.

—Vaan jos et opi? arveli Iida.

—Kyllä minä opin, päätti Aliina.—Ja miksikä sinä et jo ennen sitä sanonut?

—Pelkäsin että jos sinulle on vaikeata oppia läksyjäsi muuten.

Aliina muutti paikalla lukutapansa. Eivät enää pojatkaan pääse hänen lukemiselleen nauramaan.

Mutta eipä uusi tapa ollut niinkään helppo oppia. Sanat eivät katsomalla iskeytyneetkään niin helposti muistiin. Täytyi vaikeiden läksyjen ollessa turvautua samaan keinoon, jota Iida oli käyttänyt, ja mennä erilleen, jossa sopi edes puolikuuluvasti antaa äänen tulla muistin avuksi.

* * * * *

Talvi oli jo keväiseen päin kallistumassa. Iloisina palasivat oppilaat koulusta, sillä nyt oli annettu laskiaislupa. Aliina oli saanut opettajattarelta, joka johti tyttöjen käsitöitä, oman työnsä lupapäiväksi mukaansa, siellä jouduttaakseen. Hän tunsu itsensä ylpeäksi työstään, sillä eipä moni ollut oppinut niinkään vähällä neuvokilla virkkaamaan ja ompelemaan. Tämän ajatuksen yhteydessä tulivat muutkin edistymiset mieleen. Monessa aineessa hän jo voi ajatella olevansa muiden tasalla, mutta vastaamistavassa oli jotain vikaa, sen hän oli tullut viimeiseltä huomaamaan. Opettaja nimittäin antoi usein muiden korjata hänen vastauksensa, vaikka ensin myönsi, että »niinhän se on kirjassa». Hän päätti saada neuvoa Iidalta ja kysyi:

—Mikähän siinä on, kun minä en osaa oikein hyvästi vastata, vaikka muistan läksyt ihan ulkoa?

—Osaathan sinä vastata, vakuutti Iida.

—Ei se mene aina oikein, väitti Aliina.—Moni osaa paljon paremmin, vaikka eivät muuten muista läksyjään niin hyvästi.

—Mutta jos siinä on se esteenä, että sinä liika tarkasti seuraat läksyn sanoja, arveli Iida.

—Sittenhän en osaisi mitään vastata, jos en sanoja muistaisi, epäili Aliina.

—Eipä sitä tiedä, sanoi Iida. Heitäpäs kerran vähän vähemmälle luvulle ja ajattele enemmän sitä asiata, josta luet.

—Mutta minäpä en malta heittää vähälle, jos vaan on aikaa.

—Minä heittäisin halulla, nauroi Iida,—ja lukisin mieluummin muita kirjoja. Ja sinä hyvin kyllä saatat läksyjesi lomassa lukea, kun on niin hyvä muisti, eikä ole muuta työtä. Minä haen yhden sisareni kirjan sinulle.

Aliina ei osannut kärkeä eikä kieltää, jäi vain uteliaana odottamaan. Ja kohtapa hänellä oli kädessä paksu kirja.

—Eihän tämä tule tänä talvena luetuksi, epäili hän.

—Ei siinä monta päivääkään mene, kun alkuun pääsee, sanoi Iida.

—Mistä »Helenan perheestä» tässä kerrotaan? kysyi Aliina.

—Se on vaan kertomus niiltä ajoilta, kun ristinuskoa vainottiin.

Aliina alkoi selaila kirjaa, sillä raamatunhistoriasta tutuksi tullut aine alkoi miellyttää. Keskempää kirjaa sattui silmään kirjeen muotoisia kappaleita, joihin huomio ensiksi kiintyi.

—Aloita alusta, et siitä muuten ymmärrä mitään, huomautti Iida.

Aliina aloitti alusta ja huomasi pian, että neuvo oli hyvä. Nyt hän pääsi tapahtumain perille alusta alkaen ja kiihtyvä uteliaisuus veti eteenpäin, jotta näkisi, mitähän sitten tapahtui. Mäenlasku, samoin kuin käsityöt ja läksyt, unehtuivat kaikki mielestä. Koko sielullaan seurasi hän Helenan perhettä. Lupapäivän iltana oli kirja puolivälissä menossa, eikä siltä olisi hennonut nukkumaankaan ruveta. Aamusilla petti uni niin että ylös nousu meni lähelle aamiaista.

—... Ja nyt minä en osaa mitään, hätäili hän ja luki syödessään ja kävellessäänkin minkä ennätti.

Tunnilla ei kumminkaan tullut suuria erehdyksiä. Pari vastausta vain meni väärin, kun ajatukset sattuivat hairahtumaan Helenan perheen tapahtumiin. Nyt jäivät väkisinkin kirjan sanat pois ja täytyi keksiä omasanaisia vastauksia ja ottaa niille vauhtia kysymyksestä, kuten muutkin tekivät.

—Osasitpahan vastata, vaikka et muistanut sanoja ulkoa, kehui Iida koulusta palatessa.

—Täytyihän minun osata, kun en malttanut enkä muistanut lukea läksyjäni, kun se kirja oli niin hupainen. Minkä tähden sinä et ole sitä ennen antanut?

—Sisareni kielsi, kertoi Iida.—Ei olisi nytkään oikein mielellään antanut, Sanoi minun turmelevan sinun koulunkäyntisi, kun opetan tarpeettomia lukemaan.

Aliina ei ensin oikein ymmärtänyt kiellon tarkoitusta ja yritti tulla ikävälle mielelle. Sitten hän vasta pääsi rauhaan, kun Iida selitti, että muutamat kuuluvat niin kiintyvän tämänlaisiin kertomuksiin, etteivät malta mitenkään lukea läksyjään.

—Ensin minä toki läksyni opettelen, sanoi Aliina hiukan häpeissään, sillä vähää ennen oli ollut mielessä joutua Helenan perhettä lukemaan.

* * * * *

Kertomuskirjain lukemiseen päästyä avautui Aliinalle ikäänkuin uusi maailma. Niihin kiintyi hän kuin parhaisiin, uskollisiin ystäviin. Koti-ikäivät muistuvat harvoin mieleen, selvimmin silloin, kun isä liikkuu kirkolla päin ja kävi katsomassa. Isän käyntejä ei hän ensinkään kaivannut. Äidin tulo ilahutti aivan toisella tavalla, mutta ei tämänkään kehoituksista haluttanut lähteä pyhän aikoina kotona käymään. Aliina sanoi säälivänsä hevosia, kun täytyisi asian alkaen kyyditä kouluun, vaikka todellisuudessa säällitti jättää kesken jotain alulla olevaa kertomuskirjaa. Hänellä olikin jo kortteeritalonsa kirjastosta kaikki hupaisimmat kirjat luettuina ja hauskimmat paikat kahdestikin.

Aika oli jo kulunut huhtikuun loppuun. Koululaiset odottivat vapunpäivän lupaa ja iloitsivat sen lähestymisestä. Samaan aikaan oli Aliinalla toinenkin odotus. Iida oli aina iltasilla jutellut tapahtumia »Välskärin kertomuksista», jotka oli lainakirjastosta lukenut, ja näihin ihastui Aliina niin, että olisi tahtonut saada paikalla lukeakseen. Mutta ne olivat jossain pitäjällä lainassa, eivätkä tuoneet niitä takaisin, vaikka jo aikoja oli lainassaoloaika loppunut. Usein Aliina muisti käydä kysymässä opettajalta, joko on tuotu.—»Ei ole tuotu, mutta kyllä se kuukauden lopulla tuopi, muuten haetaan hakemalla», lohduutti aina opettaja. Ja niinpäs kävikin. Vapunpäivän aattona meni opettaja kaapilleen ja kutsui

Aliinaa ottamaan Välskärin kertomuksia. Ilmestyi siihen muitakin halukkaita ja varsinkin Markkalan Ristjaan katsoi olevansa kokonsa ja ikänsä puolesta oikeutettu.

—Annetaan Aliinalle, tämä on niin monesti kysynyt, sanoi opettaja ratkaisten asian.

Syvään niiaten lähti Aliina kiirehtimään kirjoineen tyttöjen joukkoon, jotka olivat kokoontuneet maantielle vievän veräjän luo, siitä erotakseen itsekukin omalle haaralleen. Poikien ryhmät pysyttelivät vähän järempänä, he olivat saaneet semmoisen määräyksen opettajilta.

Maantie kun oli sulana, kuivalla hiekalla, eikä ollut näkyvissä sellaisia kulkijoita, joista olisi tarvinnut välittää, tempasi iloinen mieli jalatkin palvelukseensa. Tuontuostakin pelmahtivat parit kilvan juoksuun, toiset tarttuivat käsikkäin ja pyörivät ympäriinsä niin huimasti, että pahoin huivinnurkat ja hameenhelmat liehuivat mennessä. Iloisimpien rinnalla heilui siellä Aliinakin, vaikka hän opettajien varoituksia seuraten kulki tavallisesti hyvin vakavana.

Joku vaimonpuoli tuli hitaasti vastasta päin, mutta sen he jo ulompaa näkivät niin vähäarvoiseksi, ettei kannattanut iloista kulkua muuttaa vakavammaksi.

—Elä nyt ole niin hyvilläsi, ettet malta äitiäsikään tervehtiä, huusi Markkalan Ristjaan jäleltäpäin tyttöjen joukkoon.

Kaikki pysähtyivät kuulostamaan, ketä se huuto tarkoitti.

—Mitäs se niin »ristikkäinen» viisaus on, huusi joku rohkein tyttö vastaan.

Ristjaan oli sanomastaan sanasta niin mielissään, ettei antanut tyttöjen paneman pilkkanimenkään itseänsä häiritä, näkyi vaan hyvin hartaasti selittävän jotain uteliaille tovereilleen.

Aliinan oli huuto havauttanut pian. Nyt hän vasta tarkkasi, että vastaantulija oli heidän entinen palvelijansa, Kovatar, joka kantoi lasta käsivarrellaan pappilaan päin.

Ei salaman isku olisi tehnyt niin pahaa vaikutusta. Hän olisi toivonut olevansa ennen vaikka maan alla kuin siinä. Koko maailma kirjoineen ja kouluineen olisi saanut mennä, jos vaan olisi päässyt tuntemasta sitä, mitä nyt tunsu.

Taakseen katsomatta alkoi hän kiirehtiä kortteerilleen, mutta kuuli vielä mennessään, kun Ristjaan sanoi:

—Taisipa siivet palaa muutamalta, koska lähti jaloilleen.

Toistenkin tyttöjen iloinen huiske taukosi, ja se lisäsi Aliinan häpeää. Nyt ne kaikki pääsevät tietämään... Hän olisi toivonut joutuvansa yhdellä harppauksella suojaan, jottei ennättäisi ketään tulla vastaan.

Asunnolle päästyä ei lukeminen muistunut ensinkään mieleen. Koneen tapaisesti heitti hän nuo kauan halutut »Välskärin kertomukset» kädestään ja painautui nurkkaan itkemään.

Iida oli kummastellen katsonut toverinsa äänetöntä ja pikaista poistumista toisten seurasta ja joutui vähäksi aikaa aivan neuvottomaksi, kun näki miten kovasti tämä tapaus koski Aliinaan. Mitähän se mahtoikaan merkitä, ajatteli Iida ja koetti keksiä keinon, millä aloittaisi.

—Tulitko sinä kipeäksi? kysyi hän.

—En, vastasi Aliina ja koetti peittää pahaa mieltään, mutta ei jaksanut.

—Tuokos Ristjaanin retostaminen sinuun niin koski. Elä toki välitä siitä yhtään. Kaikillehan se sitä viisauttaan näyttää. Suuttuihan se minuunkin mennä talvena ja koetti herjata jos vaikka miksi. Nyt sen kävi arvolle, kun ei opettaja antanut sille sitä kirjaa. Ei siitä opettajakaan pidä, tuntee se sen. Ja nyt jos me mennään sanomaan sen räähkyedet opettajalle, niin saapi varmaan toria ja ehkä arestiakin.

Iida aivan innostui toverinsa puolesta. Aliinassakin se herätti uhkamieltä, mutta aivan toisessa muodossa.

—En mene ilmoittamaan, olkoonpa minkälainen hyvänsä, sanoi hän.—Tuon kirjan saapi vaikka paikalla. Ja kun tulisivat kotoa käymään, niin pääsisivät minusta.

—Ettäkö eroisit pois kesken lukukauden? kysyi Iida ihmetellen.

—Niin, vahvasti Aliina, ja piti jonkinmoisena kostona tätä uhkamielistä päätöstään.

—Elä nyt semmoista typeryyttä tee tuon riekailijan tautta, rupesi Iida nuhdellen neuvomaan.

Täytyyhän täällä maailmassa kärsiä pahojakin ihmisiä. Sattuuhan niitä kaikissa kouluissa häijyjä oppilaita, vaan ei niiden takia auta koulua hylkääminen.

Aliina oli tottunut luottamaan Iidan antamiin neuvoihin, eikä nytkään voinut niitä hylätä. Oma uhkaus alkoi todellakin tuntua typerältä, vaikka kovin katkeraksi kuvastui koulussakin olo, jos siellä jokainen saa tietoonsa nuo ikävät asiat ja Ristjaan yhä edelleen herjailee syrjä-äideillä.

Hän otti jo »Välskärin kertomukset» lukeakseen, mutta se meni aivan hukkaan, kun ei muistanut pitkiin aikoihin ajatella, mitä niissä sanottiin.

Tapahtuman jälkipäivinä vaivasi Aliinaa tavaton arkuus. Hän luuli toisista koululaisista samaa, kuin oli ennen luullut kotikylänsä ihmisistä, että ne kaikki kuiskuttelevat hänestä. Luulossa oli kumminkin paljon liikaa. Häijyimmät pojat näkyivät kyllä jonkun aikaa muistavan, millä Aliinaa voisi herjata, mutta näille vastapainoksi tekeytyi moni tyttö yhä ystävällisemmäksi.

Oppilasten huomiota veti jo puoleensa lähenevä koulututkintokin. Useat odottelivat kotoaan uusia tutkintovaatteita, ja ne, joilla ei sitä iloa ollut, hyvittivät mieltään kesäluvalla.

Aliina sai vaatteet, jotka vetivät paraimmille vertoja. Isä oli ostanut kankaan, ja Aliina itse sai teettää kirkonkylän kuuluisimmalla ompelijalla. Hyvät niistä tulikin, mutta näin pikainen muutos tavallisesta kotikutoisesta vaikutti häiritsevästi. Pelotti että kaikki sen huomaavat ja osoittelevat.

Tutkintopäivänä tahtoi jokainen näyttää parhaan taitonsa, ettei olisi häpeäksi omaisilleen, joita kertyi kuuntelemaan. Se oli lapsille juhlahetki ja vaikutti mahtavammin kuin tavalliset koulutunnit.

Kun opettaja oli muun toimituksen loputtua lempein sanoin lausunut hyvästit lapsille ja toivottanut heidät syksyllä tervetulleiksi, valtasi monen tavaton ikävä erota tästä rakkaaksi tulleesta huoneesta. Nekin, jotka edellisinä päivinä olivat hypähdelleet pois pääsemisen ilosta, tunsivat viime hetkellä tämän vetovoiman.

Aliina ei voinut pidättää kyneleitään, hänellä kun oli melkein varmana, ettei ole enää toivoa päästä tänne. Toisten poistuessa kävi hän vielä istahtamassa tuon tutun koulupöydän ääressä, josta oli erottava.

Suurena lohdutuksena oli se, että tiesi viikon päästä pääsevänsä rippikouluun, jolloin sai vielä vähän aikaa asua hyvän ystävänsä Iidan seurassa.

VIII.

Juhannuspäivänä pidettiin rippikoulutytöille viimeinen toimitus alttarin edessä. Siinä he vannoiivat uskollisuutensa kirkon opille ja saivat sitten astua ehtoolliselle.

Vanhempiensa mukana palasi Aliina kotiinsa. Hän oli alakuloisen iloinen. Koko tulomatkan liikkuvat ajatukset niissä vakavissa asioissa, joista viime viikoilla oli puhuttu. Mutta kotirantaan tultua sai parhaassa vihannuudessaan loistava kotoinen luonto sydämen sykähtelemään. Lapsellisella ilolla riensi hän samana iltana nuorempien sisarten kanssa katselemaan entisiä leikkipaikkoja.

—Kuoppa-aholla on paljon mansikankukkia ja on siellä jo muutamia raakojakin, kertoi Mari innostuneena kotiin tulleen sisarelleen.

—Onko? Mennään katsomaan!

Pienimmät alkoivat juosta piristää edeltä.

—Jo löysin, jo löysin, täällä on paljon, huutelivat lapset kilvan.

—Ensi viikolla täällä on jo kypsiä, puhui Mari hyvillään. Sitten tullaan astioiden kanssa... Ethän sinäkään mene enää kouluun?

Aliina tiesi hyvin, ettei ollut enää kouluun menoa, mutta kumminkin oli ympäristöä katsellessa seurannut sellainen tunne, kuin jos ei sitä taas vähään aikaan näkisikään. Sisaren kysyessä hän vasta kavahti erehdyksestään. Koulunkäynnit olivat todellakin loppuneet. Alakuloisena myönsi Aliina sisarensa kysymykseen, ettei ole enää kouluun menoa.

Ensimmäisiä päiviä kotona ollessa muistuvat kouluajat usein mieleen. Jospa olisi edes rippikoulu jäänyt toiseen vuoteen.

Jo ensi sunnuntaina piti Aliinan päästä kirkkoon, että sai sillä tiellä käydä Iidan luona. Kirkosta palatessaan kävivät he koulullakin, josta Aliina sai pari kirjaakin kotiinsa luettavaksi.

Erotessa oli tytöillä toisilleen mitä ystävällisimmät kehoitukset tulla taas kohta käymään, eikä kyllä Aliina pitänytkaan pitkiä lomia. Heinänteon edellä sai hän Iidan kotiinsa pitemmäksi aikaa, eikä se ollut mielestä vähän. Jokaisena kauniina päivänä olivat he liikkeellä, milloin järvellä, milloin metsissä, ja kun heinäntekoa aloitettiin, heiluiivat he siellä haravoimassa ja laulelivat itselleen ja muille iloksi. Niin tyväki kuin talonkin haltijat pitivät näistä iloisista heinämiehistä tuiki paljon. Auvinen itse piti keskellä kiirettäkin huolen tuoreesta kalasta vieraan varalta ja oli kaikin puolin ystävällinen.

Iida oli heti tultuaan varoittanut, ettei pidä hänen takiaan mitään erityisiä ruokia laitella, mutta Aliina katsoi aivan häpeäksi, jos ei ollut muuta kuin joukon yhteistä keittoa ja paistinkaloja. Niinpä hän, kun kotosalla olivat, tuon tuostakin vieraansa tietämättä keittää hyräytti milloin mitäkin soppaa tai muuta höllötystä ostoaineista.

—Jos sinä et lopeta niitä laitoksiasi, niin minä lähden pois, muistutti Iida.

—Elä sinä sitä ajattele, anna minun keittää, että oppisin, puolusteli Aliina.

—Se oppi tulee liika kalliiksi, väitti Iida.—Sinä tuhlaat liika paljon aineita, varsinkin sokeria ja muita imeliä.

—Sen makeampaa, nauroi Aliina.

—Ei se sitä ole. Kaikella on määränsä. Osta ensin keittokirja, tai ota aluksi meiltä lainaan ja opettele sitten. Mutta usko nyt tällä kertaa minua, niin sitten olen enempi aikaa täällä.

Aliina alkoi käsittää, että hän ilmaisee typeryytensä, jos ei tottele. Pilallehan ne keitot todellakin mahtoivat mennä, vaikka hän oli uskonut, että joka on imelää, niin se on hyvääkin. Hän luopui liiallisista laitoksistaan ja saikin siten Iidan olemaan vieraanaan useita viikkoja.

* * * * *

Kotijoukon seuraan jäätyä alkoivat viimevuotiset muistot vähitellen palautua. Mutta nyt hän voi niistä ajoiksi irtautua ja löytää mielelleen kevennyttä. Sitä antoivat paraiten kirjat ja toimiminen äidin apuna. Saipa hän jo muutamia kirjoja itselleenkin ostetuksi ja yksi niistä oli keittokirja.

Lopummalla kesää huomasi Aliina yhden aikeistaan olevan menemäisillään myttyyn. Hän sai nimittäin kuulla, että kaikki entiset palvelijat ovat puhutut ensi vuodeksi, siis Vappukin. Nyt tuli kiire aprikoiminen, mitä tehdä. Ennen ajatellut valehtelemiskeinot olivat kumminkin hylättävät. Toista tietä täytyi päästä aikeen perille. Mutta mitä? Ei ollut sen parempaa keinoa, kuin ottaa työt omille hartioille. Ensiksi ilmoitti hän äidille aikeensa. Tämä arveli tulevan liian raskaaksi olla niin nuorena aikaihmissen ammatissa. Aliina taas puolestansa vakuutti jaksavansa hyvin kyllä.

Kun asia tuli Auviselle itselleen tiedoksi, katsoi tämä sitä talolleen häpeäksi ja sanoi:

—Ei mitenkään. Kaikkihan silloin sanoisivat, että meidän talo on niin köyhä, ettei jakseta enää palvelijoita pitää, vaan täytyy talon tyttären käydä karjalla.

—Se on minusta hyvin vähäinen häpeä, jos ei isompia olisi, sanoi emäntä.—Pahemmin pelkään sitä, että jos terveys turmeltu.

—Onpa siinä sekin, sanoi Auvinen lyhyesti, jääden kuulostamaan.

—Niin, vaan minä jaksan hoitaa toisen puolen, ja antakaahan koettaa, houkutteli Aliina.—Jos en jaksaisi, niin ottakaa sitten tuonnempana aikaa toinen.

—Sitä minäkin tässä ajattelin, että otetaan sitten talvella toinen, jos Aliinalle käypi liian vaikeaksi, yhtyi emäntä esitykseen.

—Se on semmoista retustelemista hakea keskellä vuotta palvelijoita, sanoi Auvinen ja lisäsi varovasti:—Kumpaisenکو niistä heittäisi pois?

—Kumpaisenکو tahtonet toveriksesi, sanoi emäntä.

Aliina näki pääsevänsä voitolle, kun sai valitsemisvallan. Isän läsnäollessa tuntui vähän vaikealta

ilmaista ajatustaan, mutta kun sitä odotettiin, sanoi hän:

—En minä huoli Vapusta, se on niin ... tily.

Aliina oli hyvillään, kun keksi niin yksinkertaisen syyn.

Emäntä ei puhunut mitään, odotteli vain mitä hänen miehensä sanoisi. Tämä olisi jo ehkä mielellään heittänyt koko jutun muille, mutta näyttääkseen yhteistä etua harrastavalta sanoi:

—Siinä tulee vahinkoa, kun Vapun palkkaotokset nousevat sen turkinpäällisen kanssa yli tämänvuotisen palkan.

Aliinaa tämä turkkimuisto kiihoitti. Itku pyrki ääntä sortamaan, kun hän uhkaili:

—Minä hoidan ennen vaikka yksinäni koko karjan, ennenkuin Vapun kanssa. Menköön vaan ja pitäköön...

—Antaa mennä, antaa mennä, enhän minä sillä, rauhoitteli Auvinen lähtien pois.

Hänelle oli keskustelun aikana selvinnyt syy, miksi Aliina pyrki piian töille, ja hän kiroili mielessään omaa itseään, kun piti tuollaisia juttuja olla, jotka pilaavat kaikki. Hän oli viime aikoina ajatellut ylpeillen tyttärestään. Tosin täytyi luopua tyttökouluajatuksista, mutta olihan sillä arvokkaita tuttavuuksia, niin arvokkaita, ettei kaikilla ollutkaan. Ja sen lisäksi käynyt kouluakin ja luki sellaisia kirjoja, joista eivät monen talon työt tiedä mitään. Näiden nojalla oli hän toivonut hyvää onnea, oikein kuulujia sulhasia, mutta mitä siitä nyt tulee, kun karjapiiksi. Tämä oli aivan harmillista.

Kiireimmän työajan jälestä ryhtyi Auvinen muodostelevaan navetan puolta uuteen kuntoon. Kaikkiin tarvittaviin paikkoihin teetätti hän vesikynät, niin että lehmät saivat juoda edestään eikä tarvinnut kantaa kuten ennen. Heinien ja lannan kuljetukseen tehtiin pienet rattaat. Näillä parannuksilla tahtoi Auvinen laittaa navettapuolen työt niin huokeiksi ja mukaviksi, ettei siellä Aliinan tarvitsisi arvonsa alentamiseksi asti viipyä.

Paikoilleen jäävä palvelija oli näistä mukavuuksista tuiki kiitollinen, mutta Vappua se harmitti. Hän koetti katkeroitaa Aliinan mieltä puhumalla edessä jos takanakin, että kyllä meni tämän talon »ryökkynän» koulunkäynti hukkaan, kun joutui navettaan tarsimaan. Mutta nähtyään ettei navetassa-olo tullut olemaan niinkään »tarsimista», vaihtoi Vappu juonensa sisältöä ivailemalla, että pitää nyt tuki laittaa varjostimet navetan ikkunoihin ja maalauttaa lattia, jotteivät »ryökkynän» hameen helmet likaudu.

Ei koskaan olleet Aliinan mielestä viikot kuluneet niin hitaasti kuin sinä syksynä. Usein laski hän allakasta, milloin marraskuun ensimmäinen päivä joutuisi, jolloin pääsisi tuosta kauheasta, inhoittavasta ihmisestä. Mutta sekin arvasi poismenostaan iloittavan ja purki pahaa sisuaan sitä runsaammin, kuta täperämmälle aika kului. Siitä saivat viimeiseltä osansa kaikki taloon kuuluvat ihmiset, eikä vain Aliina yksinään. Emäntä koetti olla niinkuin ei kuulisi mitään ja toimitti yhä useammin pieniä suuhuntarjouksia, milloin kahvia, milloin voileipiä. Tämän menettelyn oli hän ennen nähnyt auttavan parhaiten, mutta ei se Vappuun enää pystynyt.

Aliina otti vastaan marraskuun ensimmäisen päivän niinkuin kauan odotetun vieraan ja ryhtyi heti tuleviin tehtäviinsä. Vapunkaan läsnäolo ei enää niin paljon vaivannut, sillä se oli sulkenut suunsa ja touhaili äänettömänä lähtöänsä laitellen. Toiset palvelijat viettivät vuosijuhlaansa kaikessa rauhassa mihinkään kiirehtimättä ja katselivat naurahdellen Vapun touhkuilemista.

—Elä pidä kiirettä Vappu, sanoi renki-Lassi.—Syödään ja lepäilläänhän vielä tämän päivää ja vähän toistakin, ennätetään ne sittenkin rahamme kylvää.

Puhuteltu ei vastannut mitään, työnsi vain vihaisena turkkia päälleen.

—Eipä ota korviinsakaan minun puhettani.

—Mitä se Vappu siitä välittää, säesti toinen renki.—Sillä on palkka niin hyvässä paikassa, ettei se karise, kun on turkin päällisenä.

—Niin sillä on! äyhkäisi viimein Vappu pidätellyn kiukun koko voimalla.

Samassa tempasi hän kukkaron taskustaan, löi sitä kämmeniensä välissä ja oikein pirullisen raaoin äänenpainoin kerskaili:

—... Vaan elkää luulko että minä siltä kerjäämään joudun: on minun kukkaroni melkein niin täysi kuin teidänkin, ja jos loppuu, niin toista tulee.

Niillä hyvästillään hän sitten meni.

Rengit katsahivat toisiinsa.

Aliina seisoivat tuvan takan ääressä keittämässä kahvia ja pysytteli selin toisiin tuvassa-oljoihin.

Emäntä tuli kiirehtimään kahvia ja kutsumaan Vappua juomaan erojaiskuppia.

—Se jo meni, ilmoittivat rengit.

—Eikä hyvästiäkään sanonut, ihmetteli emäntä katsellen tutkivasti, mitä toiset ajattelevat.—Virikkoiko se mitään erotessaan?

—Eipä paljon. Mitähän lienee moukittanut.

Emäntä oli kohta huomannut, että Vappu oli sanonut jotain huonoa erotessaan, koska Aliinakin oli niin alavalla mielellä ja peitteli silmiään. Tämän puoleen kääntyen puhui hän ikäänkuin haihduttaakseen koko asian:

—On hyvin ikävätä, kun palvelija eroaa noin tylästi.

Aliina oli vaiti. Hän olisi ollut tuiki iloinen ilman tätä loppukohtausta. Pitikin sattua sitä kuulemaan. Hän oli viime aikoina tullut siihen käsitykseen, että parhaiten saa pahan mielen kartetuksi siten, että ei ole utelias kaikkea kuulemaan. Kuultua oli enää vaikea unhottaa. Nyt häntä vaivasivat nuo Vapun rahat. Isä oli sanonut, että se on jo aikoja menettänyt kaikki palkkansa, ja Vappu itse kumminkin kehuu täydellä kukkarollaan. Ehkä se suutuksissaan valehteli. Luultavasti teki niin. Sitä Aliinakin tahtoi uskoa, mutta kuitenkin kesti epäilyt pitkän aikaa.

IX.

Kaksi vuotta meni Aliinalta ilman mitään merkillisempiä tapahtumia. Tehtävänsä työt jaksoi hän hyvin toimittaa ja voimistui siinä ruumiiltaan aivan aikaihmiseksi. Joskin yksitoikkoinen työ ja aika-ajoin kylältä kuuluvat juorupuheet saattoivat monesti mielen ikäväksi, niin sitä suloisemmilta maistuivat ne hetket, jolloin pääsi työstä vapaaksi ja sai siirtyä ajatusten maailmaan.

Hänelle oli työnteosta suoranaista etuakin. Aina vähänväliä antoi isä hyvitykseksi rahaa, jota sai käyttää mielensä mukaan. Sillä osteli hän kirjoja ja katseli aina hyvillä mielin kirjavarastonsa lisääntymistä. Eikä ne huoneen kaunistuksena yksistään joutaneetkaan olemaan. Pitkinä talvi-iltoina ennätti lukea ne moneenkin kertaan. Usein havahtui hän aamusella kirja kädessään ja lamppu palamassa vuoteen vierellä.

Ystävyys Iidan kanssa kesti katkeamatta ja tuli yhä lujemmaksi. Jos ei ollut aikaa käydä toistensa luona, oli aina kirje valmiina odottamassa, menisikö joku kirkolle. Usein sai jo vastuun viemämiehen mukana. Kirjoittamista ei vaan puuttunut.

Iidalla olikin jotain merkillisempää tekeillä. Hän valmistautui seminaariin ja luki ahkerasti, jotta onnistuisi pääsytutkinnossa. Näitä asioita ne kirjeetkin enimmästi sisälsivät. Aliina seurasi ystävänsä valmistuksia yhtä suurella jännityksellä, kuin jos ne olisivat olleet omia. Tulipa ystäväin kesken jo paljon puhutuksi siitäkin, että jos voisivat päästä molemmat. Se oli suloinen ajatus, varsinkin Aliinalle. Mutta kun he rupesivat tutkimaan, miten päästä tuon hirvittävän pääsytutkinnon läpi, niin silloin täytyi peräytyä. Miten pääsisi laskennossa, miten soitossa. Nämä olivat vaikeimmat ja pelättävimmät aineet.

Mutta sitten he keksivät toisen tien. Pääseeppä Aliina johonkin kouluun, esim. karjakkokouluun. Ja tästä he innostuivat molemmat ja rakensivat mitä hauskimman tulevaisuuden ohjelman. Kumpikin kävi koulunsa, ja sitten he sovittavat niin, että Aliina rupeaa johonkin hoviin karjakoksi ja Iida läheiseen kouluun opettajattareksi. Sitten heillä on oikein hauska. Jopa he muistelivat valmiiksi ja katselivat kartaltakin, missä olisi hovitaloja kansakoulujen läheisyydessä. Ja kyllähän semmoisia aina löytyi.

Kaikki nämä oli heillä moneen kertaan puhuttuna, kun Iida syyskesällä matkusti seminaarin tutkintoon. Aliina kävi saattamassa ja jäi jännityksellä odottamaan tietoja. Parin viikon perästä ne saapuivatkin. Kaikki oli hyvin onnistunut. Aliina iloitsi kuin omasta asiastaan, sillä se oli alkuna ja vahvistuksena yhteiselle ohjelmalle. Nyt oli vain pidettävä huoli omista opinnoista, mutta asialla ei ollut kiirettä, sillä kurssi kesti vain kaksi vuotta. Huolettomaksi ei siltä voinut heretä, täytyi alkaa taivutella

vanhempien mieltä.

Mutta nämäpä olivat kumpainenkin kovasti vasten. Äiti vähän taipui ajattelemaan asiaa, mutta isä ei ensinkään.

—Siihen koulupaikkaan en auta en pennilläkään enkä anna lupaa, päätteli tämä.—Palvelustytöille se on kyllä hyvä, joilla ei ole kotia, mutta lähteä talon tyttären kahdeksi vuodeksi vieraan palvelukseen etovertaista oppia saamaan, niin se on aivan hupsua.

Aliina jäi pahoille mielin. Ei olisi haluttanut väkisinkään lähteä, mutta jos kotiin jää, niin menee hukkaan kaikki aiheet. Saadakseen vanhempansa paremmin taipumaan ilmoitti hän, että Iida on karjakkokouluun kehoittanut ja että heillä on semmoiset ja semmoiset tuumat. Vaikea tosin oli antaa vanhemmillekaan tiedoksi salaisuuksia, mutta muuta keinoa ei ollut. Ja jotain ne vaikuttavatkin, sillä molemmat pitivät Iidaa erityisempänä maili-ihmisenä. Auvinen itsekin maltoi jo rauhallisemmin kuunnella ja alkoi kysellä:

—Ettäkö olisit sitten hovilaisen karjakkona kaiken ikäsi?

Samalla katsahti hän naurahtaen vaimoonsa, mutta tämä ei ollut sitä huomaavinansa.

Aliina ymmärsi, että isä tarkoitti iän loppupuoleksi jotain huokeampaa elinkeinoa, ja vastasi jäykästi —:

—Olen niin kauan kuin jaksan.

—Entäs vanhana?

—Syön ansioitani.

—Vai niin, vai niin, myhäili Auvinen.—Ja se kaikki siinä mielessä, että saisit olla Iidan kanssa yksin seuduin.

—Onhan siinä sitäkin.

—Vaan jos Iida heittää hyvinkin pian opettajan toimen ja menee naimisiin.

—Ei heitä, eikä mene, vakuutti Aliina pyhän kiivauden vallassa, vaikka myöhemmin häntä nauratti näin lujaan päätökseen meneminen toisen puolesta.

—Sittenhän tuon näkisi, virkkoi Auvinen ja lopetti keskustelun sanoen tahtovansa ajatella.

Se oli jo Alinasta paljon, kun sai isänsä asiata ajattelemaan. Eihän sillä vielä ollutkaan muuta kiirettä, kuin että saisihan Iidalle kirjoittaa siitä.

Jonkun ajan perästä hän jo kysäisi, miten asia on ajateltu.

—Ei se ole vielä mitenkään, sanoi Auvinen.—Kunhan käyn ensin tuolla kirkolla päin.

—Ei toki pitäisi isän puhua siitä minun kouluunmenostani ja muusta, houkutteli Aliina.

—Minä vähät siitä koko karjakkokoulusta, muuta minä ajattelen.

Semmoistako se olikin, ajatteli Aliina. Hän kirjoitti Iidalle pitkän, ikävän kirjeen. Kirjoittaessa muistui mieleen, että kansakouluun pääsemisessä oli serkku Hilja paljon apuna, ehkä sen puhe nytkin auttaisi. Hän kirjoitti sille toisen kirjeen ja kehoitti tulemaan käymään, mutta jos ei joutaisi, niin pitäisi kaikella mokomin kirjoittaa. Karjakoksi haluamisensa syyksi selitti Aliina sitä, että kun heitä lapsia on niin monta, niin hän joutaisi jo kohta muualle itseänsä elättämään. Tämän selityksen toivoi hän Hiljan parhaiten ymmärtävän, ja se oli samalla tosin.

Mutta vastauspa ei tullutkaan toivon mukainen. »Se on aivan tarpeeton puuha sinulle«, kirjoitti Hilja. »Karjaa osaat kyllä ruokkia ja voita opit valmistamaan lyhempiaikaisissakin oppipaikoissa. Meille tulee kevättalvella läänin karjako kolmen kuukauden ajaksi, tule silloin varmaan tänne, niin muuta et tarvitse. Tänne on aikunut paljon muitakin tyttöjä ja meille tulee oikein lysti, kun minä sinua käytteen jos kuinka monessa kylässä. Ja täällä näet paljon poikiakin, ja ne ovat aikoneet laittaa tanssi-iltaman silloin kouluaikana. Kirjoita heti vastuu, eläkä ajattelekaan sinne suureen karjakkokouluun.»

Aliinan mielestä oli Hiljan kirjeessä nyt niinkuin ennenkin se vika, että niissä melkein aina viittailtiin poikiin ja sulhasiin. Muuten ei tuo oppiesitys ollut hulluinta, olihan se samaan suuntaan kuin hänen omansakin. Mutta ei hän rupea siihen suostumaan, ennenkuin kysyy Iidalta, joka sen parhaiten ymmärsi ja joka ei koskaan kirjoittanut sulhasista.

Aliina oli viime aikoina lukenut »Ihmisen oma voima ja toimeentulevaisuuden tie» nimistä kirjaa ja omistanut siitä itselleen jäniteviä mielipiteitä ja päätti niitä seurata, vanhempien ja muiden vastusteleemisista huolimatta. Iida oli ainoa poikkeus, sillä hehän olivat ikäänkuin yhtiössä ruvenneet raivaamaan tulevaisuudentietään. Vastuuta odottamatta entiseen kirjeeseen kirjoitti hän Hiljan esityksestä ja sovitteli kirjeen loppuun tahdon lujuuksia uhkuksia lauseita. Niillä oli tarkoitus osoittaa horjumattomuutta ja saada Iidalta innostuttavia kehoituksia.

Mutta kylläpä hän huomasi pontevain lauseittensa menneen hukkaan, kun vastaus viimein saapui.

»Mene veikkonen sinne omaistaloosi voin valmistusta oppimaan, onhan se kaikessa tapauksessa eduksi» kirjoitti Iida. »Jos sitten näkisit tarvitsevasi enempi oppia, niin eihän entinen ole esteenä. Jos taas tässä olisi tarpeeksi, niin sen parempi. Tämän mukavampaa tilaisuutta ei ole milloinkaan, ja tähän varmaan suostuvat vanhemmasi, joiden tahtoa vasten lähteminen olisikin paha.»

Nyt sen jo Aliinakin käsitti, että selvä asialla tämä on, jossa ei olisi tarvinnut ensinkään päätensä vaivata. Hän oli niin iloinen, kun tie taas selvisi. Vanhemmilta ei tarvinnut edes kysyäkään tähän vähäaikaiseen oppipaikkaan, ne jo heti kuultuaan sinne käskivät. Toinen menopaikka sai jäädä tuonnemmaksi toisiin aikoihin. Ei hän tahtonut pyynnöllään vaivata isäänsä yhteen perään. Joutaa ajatella.

X.

Aliinalta kului kolme kuukautta voinvalmistuskoulussa hyvin hupaisesti. Ei tullut kertaakaan tällä ajalla kotona käydyksi, eikä Iidallekaan kirjoitetuksi. Vapaana kodin hiljaisuudesta, nuorten seurassa, ei entisten ystävien kaipuu ollut erittäin suuri. Täällä sai monta uutta tuttavaa, tyttöjä jos poikiakin, joista viimeksimainituista eräs poika ennätti päästä Aliinan sydämen ystäväksi ja valtasi mielen ensimmäisen rakkauden koko voimalla. Tuo rakastetuksi tullut oli sieltä sukulaistalon läheltä, Hiljan sulhasen veli. Hilja oli nimittäin Aliinan siellä ollessa mennyt julkikihloihin, mistä lemmentuokiihko tarttui toisiinkin, ja niin oli ennen oppiajan loppua Aliinakin salakihloissa nuoremman veljen kanssa. Salaisuutta eivät julkisesti tietäneet muut syrjäiset kuin Hilja, joka sukulaisena ja ystävänä oli vaikuttanut paljon serkkunsa hyväksi, suoden tälle saman onnen kuin itselleenkin.

Oppimatkalta kotiinpalaaminen ei ollut Aliinasta oikeinkaan iloista, kun rakastetun näkeminen jäi aivan sattuman varaan, pitkien väliaikojen taakse. Mutta siitä syntyvä suru ei ollut raskasta, vaan se ikäänkuin kirkasti sitä autuaallista ajatusta, että on olemassa eräs, joka myöskin kaipaaksella ajattelee häntä.

Aivan kuin Aliinan onnellisuuden täytteeksi ja armaasta kauas joutumisen palkinnoksi oli häntä kotona odottamassa pari iloista uutista. Ne olivat vielä sitä laatua, että toisella niistä sopi ilahuttaa erästä toistakin, nimittäin Iidaa, jolle kirjoittaminen oli viivähtänyt rakkauden ajatuksissa, joita ei kumminkaan rohjennut niin vakavalle ystävälle näin alussa ilmoittaa. Nytpä oli sekä asiaa että aikaa, ja aivan innostuneena hän kirjoitti:

»Paras ystävä Iida!

Minä olen nyt niin iloinen, niin iloinen, kun rupean tätä sinulle kirjoittamaan, että et usko, ja varmaan tulet sinäkin iloiseksi, kunhan saat kuulla, mitä minulla on kerrottavaa. Minä olin nyt enolassa voinvalmistusta oppimassa, ja siellä oli niin hauska että ei milloinkaan ennen. Ja kuulehan, mitä isä oli puuhannut sinä aikana täällä kotona. Isä oli hakenut kirkonkylän kansakoulun opettajan tänne pitämään kyläkuntalaisten kanssa kokousta uudesta kansakoulusta ja oli saanut kaikki suostumaan koulun perustamiseen tänne, kun oli luvannut ilmaiseksi koulun paikan meidän pellon takaa Kuoppa-aholta ja vielä 50 hirttä. Ja kuulehan, mikä isällä on mielessä tätä puuhatessaan: se sanoi mulle, että siihen näet otetaan naisopettaja ja että koulun pitää valmistua siihen mennessä kuin sinä päätet seminaarista ja että se ihan sinun varallesi rakennetaan. Ja se on nyt jo ihan valmiiksi päätetty se koulun rakentaminen, ja rupeathan sinä ihan varmaan, se tulee niin kauniille paikalle, muistathan sen Kuoppa-ahon, josta aina marjassa käytiin. Isä vielä sanoi, että Iida saapi kesällä käydessään määrätä paikan, johonka kouluhuoneet rakennetaan. Ja tulehan taas kesällä, niin sitten meillä on vasta oikein lysti ja sitten minä kerron vielä paljon muutakin, kunhan tulet.

Oletkos sinä sitä kuullut, että täällä pidetään kesällä suuret arpajaiset kansanopiston hyväksi, joka kuulutaan ensi syksynä avattavan. Ja et usko kun minunkin nimeni on pantu arpajaisvoittojen kerääjien joukkoon ja ilmoitettu sanomalehdessä. Opettaja se on varmaan minut muistanut. Mutta mistähän minä

niitä voittoja saanen? On minulla varmaan yksi (viimeisen sanan hän raaputti pois ja jatkoi) muutamia, joilta saan, ja kun ennättäisi ja olisi aineita, niin pitäisi itsenikin tehdä sinne jotain. Ja niissä arpajaisissa me varmasti ollaan yhdessä ja mitähän sinä sanonet, jokohan torunet, kunhan minä kaikki kerron. Ja et sinä usko kummempaa, kun serkku Hilja on kihloissa, se tapahtui minun siellä ollessani. Sulhanen on siitä läheltä, Vihtori Nevalainen nimeltään, ja on siinä talossa toinenkin poika, Augusti niminen. Onko se Hilja kirjoittanut sinulle mitään?

Meillä ollaan terveinä ja kirjoita sinä nyt kohta, mitenkä sinä siellä seminaarissa ja lupaudutko tulemaan tähän kouluun. Anna anteeksi, jos on tullut harvoin kirjoitetuksi, nyt minä kirjoitan siitäkin edestä.— Uskollisin ystäväsi Aliina.»

Hän luki kirjeen moneen kertaan ja oli mielissään, kun siitä tuli niinkin pitkä ja sujuva. Yksi puute siinä oli entisiin verraten, kun ei käynyt mainitseminen mitään siitä, että saadaan asua lähekkäin. Aliina joutui vähän ikäviinsä tätä ajatellessaan, mutta toinen vahvempi tunne sai voiton. Iidan koulusta pääsemiseen oli vielä kolme vuotta, joka oli kovin pitkä aika. Ja vaikka tuo aika olisi ollut lähempänäkin, niin tuntui aivan selvään, että Augustin nimi vetää puoleensa semmoisella voimalla, ettei sen rinnalla kestäneet mitkään muut tuttavuusliitot.

Aliina sulki Iidalle kirjoitetun kirjeen kuoreen ja alkoi kirjoittaa toista kirjettä sulhaselleen. Kirje alkoi kuluneiden kuukausien ikävöimisellä, joiden muistoa täytyi vielä uudistella kysymyksillä, »muistatko sinä kun me siellä ja siellä oltiin ja mitenkä sinä silloin ja silloin sanoit ja mitenkä minä vastasin ja ajattelin». Toivossa että rakastettu nuo ihanimmat sanansa taas uudistaisi, jatkoi hän surunvoittoisesti: »Mitäpä minä näistä muistellen, ehkä jo olet ne unohtanut ja kohta unohdat kaikki.»

Keskiosaan tuli samoja asioita kuin Iidallekin, nimittäin kansakoulusta ja arpajaisista. Ja niistä kirjoittaessaan ei enää kuulunut unhottamisvalituksia. Aivan välttämättömänä asiana teroitti hän, että Augustin on ostettava ja tehtävä arpajaisvoittoja ja sitten itsensä tuotava ne Aliinan kotiin. Mutta jos ei itse pääsisi tuomaan, niin on välttämättä kuljettava Hiljan ja hänen sulhasensa kanssa Aliinan kodin kautta arpajaisiin. Hän päätti pitää muistissaan, että jos ei Augusti tätäkään viimeistä toivomusta täyty, niin silloin hän ei enää rakastakaan. Mutta täyttäähän hän.

Kun kirjeet oli lähetetty, jäi mieli niin hyväksi, kuin jos niissä lähetetyt sanat jo olisivat perillä.

* * * * *

Kevät mielessä ja kevät luonnossa, silloin on kaikki suloista. Aliina liikkui kuin siivillä, eikä työt tuntuneet vaikeilta. Rinta uhkui riemua, joka laulun sävelinä virtaili ulos. Hän eli kuin autuaitten maailmassa, jossa ei kaivata ympäristön ihmisiä, vaan ihanne on sama ja ylinnä muita.

Nuoremmat sisaret hupenivat aivan mitättömiksi, niistä oli vain kiusaa. Jos niiden kanssa meni kävelemään vasta sulaneille pellon pientareille, häiritsivät ne vähäpätöisillä kysymyksillään ja toimillaan. Siksipä hän sovittikin niille kaikenlaisia yksinkertaisempia töitä kankaiden laitossa ja voinvalmistuspuolella ja liikkui ihailukävelynsä yksin.

Mutta kohtapa sisaretkin kyllästyivät hänen lankavytyhtiensä kerimiseen ja erosivat omiin toimiinsa, varsinkin kun kuulivat, etteivät he pääse ensinkään osallisiksi parhaimpiin kankaisiin. Ei auttanut yhtään, jos Aliina vetosi vanhemmuuteensa ja nimitti toisia laiskoiksi. Yhtä vähän hyödytti, jos koetti torumalla ja riitelemällä pakottaa. Käämejä ei tullut puoleksikaan kankaan tarpeeksi.

Viimein hän jo valitti sisarten uppiniskaisuutta äidilleen, joka niitä hyvällä sanalla kehoitti olemaan apuna.

—Ei me ennätetä kaikkea, puolustelivat sisaret.—Meidän pitää pestä astiat, lakaista lattiat ja paimentaa lehmiäkin.

—Kyllä te vielä niiltä töiltä ennätätte vuorotellen auttaa Aliinaakin, sanoi äiti.

—Onpa tuo Aliinakin meille niin tyly, valittivat sisaret.—Ei aio antaa meille yhtään mekkovaatetta, eikä ota minnekään mukaansa; ei näytä kirjeitään eikä mitään, eikä laske kamariinsakaan, yksinään vaan siellä kirjoittelee ja meidän pitäisi tehdä käämejä sotkeutuneista langoista.

—Jopa teillä nyt on syitä, naurahti emäntä.—Antaa Aliinan pitää nuo kankaansa kokonaan, paneehan se kohta teille erityisen kankaan, jota saatte itsekkin opetella kutomaan.

—Niin, minkälaista yksiväristä panee, joka ei itselleen kelpaa, ja joutuuko sekään koko kesänä valmiiksi.

—Kyllä joutuu, kun olette ahkerasti Aliinan apuna, alussa on kesä. Isänne tuopi ensi kerran kauppiassa käydessään lankoja, puhukaa sille, minkänäköisiä haluatte.

Kohta oli tytöillä kokoelma langanpäitä, ja kun isä lupautui niiden mukaan tuomaan kankaan tarpeet, niin loppuipa Aliinalta apulaisten puute. Myöhään iltasilla lapsutti käämirukin poljin, ja milloin varsinainen kutoja poistui kangaspuiden takaa, oli apulainen kohta paikalla.

—Elkää työntäytykö kutomaan, en minä anna, torui Aliina.—Monta väärää rantua olette jo tehneet ja niitä sitten minun purkaa.

—Kudo sitten kiireesti, että joutuu meidän hamevaate, kiirehtivät tytöt.

—Mihinkä niillä on kiire?

—Arpajaisiin.

—Pysytte vielä muuallakin eikä arpajaisissa.

—Sinäkö vain menet.

—Menen minä.

Tässä molemminpuolisessa etujen valvomisessa pysyi sisarusten väli riitaisena ja kylmänä.

Jäiden hidas sulaminen teki harmillisen pysähdyksen Aliinan hempeimmillään olevalle lemmonyhteydelle. Lupausten mukaan piti Augustilta olla ainakin kaksi kirjettä tulossa, mutta ne varmaan odottivat postihuoneella, kun ei päässyt siellä käymään. Tyynellä säällä löhöttivät järvien keskukset jään sojetta täynnä, vaikka mailta oli lumi sulanut näkymättömiin.

Viimein kertyi kaikenmoisia asioita, ja Auvinen päätti lähteä veneellä soluttelemaan jäiden lomitse kirkonpuoleiselle mantereelle. Moneen kertaan muistuttivat pienet tytöt langoistaan, jotteivät ne vaan unohtuisi ostamatta. Aliina uskoi asiansa selityksen yhteen kertaan, mutta sitten oli vielä yksi asia, postihuoneella käynti, jota teki mieli monestikin teroittaa, jollei tämä tärkeä toimi olisi ollut annettava isälle. Oli hän ennenkin kysyttänyt isällään kirjeitä postista, eikä se yhtään saattanut hämilleen, mutta nyt kun olikin tiedossa rakkaudenkirjeitä.

Aliinan työnteosta ei isän matkallaoloaikana tahtonut tulla mitään. Mentyä vielä sujui kankaan kutominen jotenkin, mutta kun alkoi olla toivoa takaisintulosta, pujahti tihkipäätä erehdysrantuja, joita sai purkaa. Eikä siinä malttanut monta minuuttia kerrallaan istua, kun täytyi käydä tähystelemässä, joko näkyisi venettä tulevaksi. Ei koskaan ennen ollut odotus niin pitkältä tuntunut. Jos vielä kaiken tämän odotuksen lisäksi isä unohtaa kirjeitä kysyä, niin sitten kelpaa.

Aliina ihan väsyi alituisesta järvelle tähtäämisestä, kun isän tulo myöhästyi vuorokauden yli tavallisen ajan. Viimein hän jo päätti, ettei mene katsomaan, vaikkei tulisi koko kevännä. Olkoon, mihin lienee taas siellä yhtynyt...

Uhalla ei mennyt vielä sittenkään, kun sisaret riemuitsivat, että nyt se tulee. »Tulkoon, jos tulee, ei sillä ole mitään minulle...» Isä oli ennättänyt pihaan asti, ennenkuin uteliaisuus voitti ja täytyi mennä puheille. Isä alkoi heti naurussasuin kaivella povitaskuaan, ja silloin jo Aliinankin toivo virkistyi. Kirjeitä oli hänelle kokonaista kolme.

—Onpa nämä taskussa vähän rutistuneet ja nuhrautuneet, puheli Auvinen antaessaan.

—Ei se mitään! Kiitoksia paljon! sanoi Aliina iloissaan ja kiirehti kamariinsa lukemaan.

Hän näki päällekirjoituksesta, että Augustilta oli kaksi ja Iidalta yksi. Nämä olivat ensimmäiset postissa tulleet rakkaudenkirjeet! Hyvältä mieleltä ei oikein tiennyt, minkä niistä aukaisisi ensiksi. Hän käänteli kutakin erikseen ja pysähtyi tarkastelemaan nuhrautuneinta. Se oli hyvin löyhästi kiinni, muutamin paikoin ei ollenkaan, vaikka kirje oli suljettu ostokuoreen. Kynnellä kohottamalla aukeni se aivan repimättä, ja nyt näkyi selvästi, että irtonaisista kohdista oli jo ennen revennyt ylälaidan liimainen osa alimpaan paperiin.

... Tämä on aukaistu matkalla, sanoi Aliina harmistuen. Tarkemmin katsomalla näkyi, että kirjeen päällä oli ollut lakka, kuten toisenkin, mutta se oli raaputettu pois. Nytpä jo harmitti ja samalla iletti, sillä muita ei osannut ajatella syylliseksi kuin isää. Hän oikaisi kirjeen levälleen ja luki:

»Oma rakas Aliina», mutta täytyi ihan siihen keskeyttää, niin pahasti töykäisi mieleen, kun ajatteli, että sen on siitä jo ennen syrjäinen lukenut, vieläpä... Mielen rauhoittamiseksi alkoi hän aukoa toisia kirjeitä, joiden sisältöä eivät muut olleet nähneet. Väkisinkin täytyi sydämen sykähdellä ilosta, kun hän luki toisesta alkulauseen: »läti oma Aliina!» ja Iidan kirjeestä: »Uskollisin ystäväni.»

Hän ei ennättänyt vielä yhtäkään kirjettä loppuun, kun sisar Mari tuli huutaen heilaten sanomaan: »Tule katsomaan, kun isä on tuonut sinulle muslimia vaatteiksi ja vaikka mitä.»

—Tuokoon, sanoi Aliina tyyliä ja keräili kirjeitään sisaren nähtävistä.

—Tule nyt, kiirehti Mari, joka oli vaateasioista niin innostunut, ettei joutanut olemaan uteliaskaan.

Aliina meni kumminkin. Hänen äitinsä seisoi selin ja puhui parhaillaan:

—... niitä sinun turhia luulojasi, en usko, enkä toivokaan; vielä niihin ennättää...

Auvinen antoi salaisia merkkejä, ettei enää puhua. Mutta emäntä vain kääntyi Aliinaan ja jatkoi:

—Minä täällä olen parunnut isällesi, kun otapas talonpoikaiselle tytölle tällaista vaatetta, joka niin näkönsä kuin hintansakin puolesta kuuluu herrasväelle. Tämä sitten sinua puolustaa, että jos muka joudut morsiameksi, ikäänkuin siihen pitäisi vaatteilla pyrkiä. Liika on liikaa, hyvin joutaisit vielä itse tekemään vaatteesi.

Aliina kuunteli ja katseli äänettömänä. Äidin puhe vahvasti äskeitä luuloa kirjeen avaamisesta, ja se yhä enemmän hävetti. Hän kääri vaateen kokoon pois viedäkseen.

—Mitä se lida sieltä kirjoittaa? kysyi Auvinen hyvin viattomalla äänellä.

—En ennättänyt lukea, vastasi Aliina.

—Keltäs ne toiset kirjeet olivat? kysyi äiti.

Nyt ei ollut muuta keinoa kuin joko olla ääneti taikka valehdella äidille isän tieteen. Sitäpä ei olisi haluttanut tehdä näinkään »arassa» asiassa.

—Koulutovereilta tuli, vastasi hän lyhyesti ja kiirehti pois.

Kirjeitä lukiessa alkoi jo iloinen mieliala palautua, sillä sulhasen kirjeet olivat mitä rakkaimpia. Ensimmäinen kuohui ikävöivää, toinen vakuuttavaa rakkautta. Ei kuulunut hetkeksikään unohtuvan mielestä, ei päivillä eikä öillä. Arpajaisvoittoja lupasi lähettää, ja jos vaan saapi toveria, niin kulkee Aliinan kodin kautta.

Oli kerrassaan ihanaa tietää itsellään olevan näin uskollisen rakastajan, ja ilman tuota kirjejuttua olisi se ollut monta vertaa ihanampaa. Nyt se tulee käymään ja isä tietää... Jos vaan ilkeäisi, niin aivan sietäisi kieltää tulemasta.

Iidan kirje jäi viimeiseksi. Se alkoi näin: »Et usko kuinka minä ihastuin iloisesta kirjeestäsi ja jouduin samalla hämille isäsi puuhasta ja sinun kysymyksestäsi. Se on aivan liikaa luottamusta minuun, joka olen vasta vajaan vuoden ollut seminaarissa. Eihän ole ensinkään varmaa, pääsenkö eteenpäin toisina vuosina, sillä ne ovat paljon vaikeampia. Ja toiseksi voivat mielet muuttua kolmeen vuoteen, jos senkin ajan eläisi, joka sekään ei ole varmaa. Täällä on viime vuodelinkin sattunut kuolemantapaus, niin ettei sitä tiedä minunkaan elämäni pituutta. Siis ei puhuta enää mitään tästä asiasta, aika näyttäköön. Elä suinkaan luule minun katsovan ylönsä opettajana olemista teidän kylän koulussa. Päinvastoin pidän sitä vielä liika suurena kunniana itselleni.

Nyt toiseen asiaan. Luin kirjeesi moneen kertaan ja tulin sitä vähän tutkineeksi. Siinä piilee jotain, jota sinä et ole tahtonut minulle ilmaista. Et saa pahastua, jos epäilen, ettei tuo riemu ole syntynyt yksistään minun puolestani. Sinulla on varmaan jotain ilon syytä siellä lähempänä, jota luuloa vahvistaa lupauksesi, että »tulehan tänne, niin sitten kerron». Olisin jo ennenkin utelias tietämään, mutta jääköön, kuten tahdot, yhtymiseen asti. Jo ennen teidän arpajaisianne olen kotona, ja silloin rupatellaan yksi yö läpeensä. Puuhaa vaan puolestasi arpajaisien hyväksi, sillä tarkoitus, johon varoja kerätään, on jalo.»

Loppuosassa puhuttiin seminaarin riennoista ja muista pienistä asioista.

Kirje vaikutti Aliinaan samalla tapaa kuin jos hurmasteltuaan rakkauden tunteissa joutuisi yhtäkkiä istumaan vakavain ihmisten keskeen kirkon penkkiin. Hänen täytyi taas ihmetellä lidaa, kuinka se aina maltaa ja osaa ajatella asioita pitemmältä, niin ettei riemastu eikä pahastu ennen aikojaan. Olihan hänkin monesti päättänyt seurata Iidan esimerkkiä ja lukenut siinä tarkoituksessa »Ihmisen omaa voimaa», mutta ei vaan auttanut.

Pari päivää ennen arpajaisia meni Aliina viemään keräämiänsä voittoja arpajaispaikalle. Iida oli jo kotonaan, mutta sillä oli niin paljon tekemistä arpajaisten valmistuksissa, ettei kirjeessä puhutusta pitkästä puhelusta tullut mitään.

—Jää sinäkin toveriksi laittamaan, niin sittenhän meillä on aina aikaa, kehoitti Iida.

—En minä nyt voi jäädä, sanoi Aliina.

—Miksi et? Täällä olisi niin paljon järjestämistä.

—Mitäpä minä osaisin tehdä! Enkä minä oikein viitsisi jäädä teille olemaankaan niin moneksi yöksi, kun on tuo pääkaupungista tullut sisaresi täällä.

—Mitä sinä siitä kainostelet, rohkaisi Iida.—Se asuu eri kamarissaan ja kirjoittelee kansanjuhlassa pidettävää esitelmää naisiasiasta. Ei se tule meitä häiritsemään.

—Pitää minun sittenkin olla arpajaisten edellisenä päivänä kotona, sillä sinne taitaa tulla silloin vieraita, tunnusti Aliina.

—Ketä vieraita?

—Hilja sulhasineen ja ehkä joku muukin, sanoi Aliina vähän hämillään.

—No sitten minä ymmärrän, enkä kiusaakaan jäämään, sanoi Iida nauraen.—Luultavasti se joku on Augusti nimeltään, ja tottahan nyt arpajaisissa esitellet sen minullekin.

—Hyvin mielelläni, jos vaan sallit esitellä, vaikka ei se ole mikään minulle.

—Jokohan ei ole. Sinä taidat pelätä, etten minä salli sinulle sulhasta.

—En minä niin sitäkään pelkää, vaan kun siitä puhuminen olisi liika aikaista.

—Saat minulle ilmoittaa aikaisemmatkin asiasi, ei ne kuulu muille, vakuutti Iida.—Ja ehkäpä ne arpajaisten aikana tulevatkin varmemmiksi.

—Sittenpähdän nähdään, sanoi Aliina onnellisena, kun kuuli, ettei hänen paras ystävänsä asetu vastustavalle kannalle.

Hän palasi tyytyväisenä kotiinsa ja puuhasi ahkerasti, somistellen kaikkia kohtia ja varsinkin omaa huonettaan vierasten tuloksi. Sisarilla oli omat vaatekiireensä, niin etteivät he joutaneet avuksi, vaikka Aliina suuttumiseen asti koetti heitä pakottaa kartanoa ja sen ympäristöjä puhdistelemaan. Arpajaisten jälestä vasta kuuluivat joutavan. Aliinaa tämä sisarten uppiniskaisuus harmitti. Hän olisi tahtonut ensi kertaa käyvälle sulhaselleen näyttää kotinsa kaikin puolin puhtaana ja järjestyksessä. Yksinään ei tahtonut kaikkea ennättää, kun oli paljon muutakin tekemistä. Tuli jo toisinaan kiireessä, kiukun noustessa, itsekseen sanotuksi, että »mitähän jos minä en enää monena kesänä olisikaan näitä nurkkavieriä nuohoomassa.» Uhallakin tahtoi hän saada puhdistetuksi silmään sattuvimmat paikat ja saikin osapuilleen.

Suurimmaksi mielenvaivaksi jäi pelko siitä, maltaako isä olla niin tietämättömänä hänen sulhasestaan, ettei täytyisi hävetä, kun ne tulevat. Onneksi oli siltä jäänyt lukematta se kirje, jossa tulosta puhuttiin, eikä hänkään sitä ilmaissut edeltäpäin. Hän katui, kun ei ymmärtänyt jättää voittojen vientiä isälle, sillä keinolla olisi saanut hänet vierastenkäyntiajaksi pois kotoa. Nyt täytyi jäädä odottamaan mitä hyvänsä tapahtuneekin.

Ei Auvinen kuitenkaan sivu rajain mennyt. Vierasten kohtelu oli kyllä ehkä liiankin ystävällistä, mutta eivät he ymmärtäneet sillä olevan erityistä tarkoitusta. Ja arpajaismatkalle lähdettyä vetäytyi Auvinen aivan syrjään ja perille tultua katosi omille teilleen.

* * * * *

Joukkoa tulvaili arpajaispaikkaan joka haaralta. Näistä suurista arpajaisista oli saapunut tieto kaukaisimpiinkin kyliin, joista pienemmissä tiedettiin tuskin mitään. Nyt niistä oli puhuttu kaikkialla, varsinkin siitä ennen kuulumattomasta ihmeestä, että saa kokonaisen lehmän 25 pennillä, samoin suuren seinäkellon ja monta muuta. Tätä ihmettä täytyi päästä katsomaan, ken vähänkin sai vapautta. Ja kun tämän lisäksi kuului saavan kuulla ja nähdä kaikkea hauskaa.

Pienilläkin poikasilla oli tuo tarvittava summa, 25 penniä, ja kuvittelivat he hyvin mahdollisesti palatessaan taluttavansa lehmää nuorasta taikka kantavansa suurta seinäkelloa. Ei kumminkaan ollut yhtään niin lujasukoista, että olisi talutusnuoran ottanut mukaansa.

Keskipisteenä oli kansakoulu, jonka katolla suuri juhlalippu harvallensa häilyen houkutteli joukkoa luokseen, ja pienemmät liput kilvassa kiirehtivät tulijoita.

Aliina ja Hilja menivät Saliniin. Iida oli siellä laittautumassa arpojen myyjäksi ja tuli iloisena tervehtimään tuttaviansa.

—Onpa siitä jo aikaa, kun on viimeksi nähty toisiamme, sanoi hän Hiljalle pidellen kiinni kädestä.— Vilautapa toistakin kättäsi, että näen saapiko toivottaa onnea.

—Tässä tämä on.

Hilja veti tyytyväisesti nauraen kätensä hameen suojasta.

—Niinpähän on. Onnea vaan!... Aliinalle ei näy vielä tarvitsevan toivottaa, koska pitää kätensä näköksällä.

Hilja sanoi kiitokset hänelle toivotetusta onnesta ja alkoi lasketella:

—Jo tälle saapi toivottaa valmiiksi, ei siihen ole pitkää aikaa...

—Onko niin? kysyi Iida nauraen.

—Ei, ei, elä anna Iida itseäsi narrata, jouduttautui Aliina kieltämään.

—No minä uskon Aliinaa, sanoi Iida.—Mutta tokko Hiljan sulhanen onkaan täällä?

—On. Ne jäivät tuonne ulos kävelemään.

—Onko sinulla sitten kaksi? ilvehti Iida.

—Ei minulla, mutta tämän...

—Sinä nyt siinä ... keskeytti Aliina.—Veljensä kanssa jäi kävelemään.

—Tämä Aliina näkyy olevan kovin arka, nauroi Iida.—Käy sinä Hilja kutsumassa ne tänne.

—Ei nyt kuitenkaan tänne, kun sinullakin taitaa olla kiire. Tavataanhan niitä siellä arpajaispaikassa.

—Jos niin tahdotte. Mutta nepä odottavat teitä pitkään.

—Antaa odottaa ja sinnehän tästä pitääkin lähteä.

—Juodaanhan kahvi ja mennään sitten yhtenä. Minä olen utelias näkemään teidän sulhasianne, sanoi Iida.

—Niin mutta minäpä jään jälelle, jos rupeatte muiden kuulten puhumaan minunkin sulhasestani, pani Aliina vastaan.

—Elä nyt ole lapsellinen, vakuutti Iida.—En minä ainakaan puhuttele muulla nimellä kuin minkä itse esittelet.

Tytöt lähtivät kävelemään kansakoululle päin ja tapasivat toverinsa vähän matkan päässä tien vieressä istumassa.

—Vihtori Nevalainen, sulhaseni, esitteli Hilja.

Iida tervehti ja virkkoi:

—Saan toivottaa onnea. Me ollaan morsiamenne kanssa vanhoja tuttavita.

Hilja heitti tahallaan toisen veljen esittelemättä ja katsoi Aliinaan. Tämän täytyi tarttua jatkamaan:

—Augusti Nevalainen, nuorempi veli.

Nuoret miehet olivat alussa vähän hämillään tämän seminaarineidin seurassa, joka loi heihin salavihkaa uteliaita katseita. Iidan mielestä ne olivat kelpo poikia: pulskia ja solakoita, eivätkä ollenkaan näyttäneet nahjuksilta.

—On se hauskaa, kun tänne saadaan vieraita toisistakin pitäjistä, sanoi Iida puheen aluksi.

—Niin, virkkoi vanhempi veli, joka näytti olevan puheliaampi;—pitihän tänne lähteä nostamaan niitä

suuria voittoja, joita kuuluu olevan.

—En usko teidän voiton himossa tulleen, vaan jalommassa tarkoituksessa.

—Miksei voiton? Niitäpähän sinne kerätään.

—Kyllä, mutta yhtäkaikki. Kuinkas paljon te lähetitte voittoja?

—Ei minulta tullut yhtään, vaan tämä velimies teki soutu-uolin ja pienen lippaan.

—Vai teidän tekemiä ne olivat.—Iida kääntyi nuoremman veljen puoleen.—Nehän olivat suuret voitot yhdeltä.

—Huonojapa niistä tuli kiireessä, sanoi tämä.—Mielelläni minä sallin, että muut ne voittaa.

—Niin, eihän omat lahjoittamansa ketään ilahuttaisi, myönnötytti Iida. Mutta ehkä tekin voittaisitte mielellänne lehmän.

—Ainahan sen mielummin ottaisi, mutta vanha ratuspa tuo kuuluu sekin olevan, vastasi nuorempi veli.

—Minä kuulen, että te halveksitte meidän arpajaisia, kun niin mitättömäksi panette meidän arvokkaimman voiton, sanoi Iida.—Tässä on tarkoituksena opin ja tiedon levittäminen kansalle, ja silloin pitäisi jokaisen olla valmis auttamaan varainsa mukaan, ilman vähääkään ajatusta voitoista. Voitot ovat vaan väliaikaisena keinona siihen asti, kunnes kansa valistuu niin paljon, ettei tarvitse arpajaisia ensinkään, enintään kansanjuhlija ja luennoita, joissa kootaan vapaaehtoisia lahjoja.

—Ei tulisi sillä lailla monta markkaa, epäili vanhempi veli.

—Ei vielä tulisi, myönnötteli Iida. Mutta meillähän onkin vasta alulla kansansivistys. Seminaarin historian opettaja kertoi, että Tanskassa suurin osa kansasta käypi kansanopiston ja jokainen kansakoulun. Kunhan täälläkin joudutaan samalle kannalle, niin kansanopistot ja muut saavat vapaaehtoisia rahalahjoja tarpeeksi asti.

—Saattaisin minä nytkin jo antaa, jos olisin hyvin rikas, sanoi nuorempi Nevalainen.

—Rikas enemmän, köyhä vähemmän, sanoi Iida.

Hän huomasi pitäneensä kylliksi esitelmää kansanopistosta, varsinkin kun hänen kuulijakuntansa näytti katsovan tätä enemmän sivuasiaksi.

—Minun on mentävä vielä edeltäpäin tuumimaan toisten arpojenmyyjäin kanssa, sanoi Iida, kun he olivat tulleet lähelle kansakoulua.—Te luultavasti ette halua tulla ennen alkua. Tulkaa sitten ostamaan minulta arpoja. Hyvästi siksi.

Toiset jäivät edestakaisin kävellen viettämään aikaansa, kunnes joukot alkaisivat kokoontua. Aliina kulki ujona ja enimmästi äänetönnä. Ei tuntunut oikein hauskalta. Hän katsoi aivan välttämättömäksi asiaksi, että Iida hyväksyisi hänen sulhasensa, mutta tällä kertaa se ei ihan siltä näyttänyt. Hän epäili, että Iida päästäkseen pois heidän seurastaan sanoi olevan asioita ja erosi pyytämättä mukaansa.

Juhlan aloittamisen aika oli käsissä. Pääsylippujen myyjät asettuivat pöytineen aitauksen aukoilu, mutta kauppa kävi hitaasti, kunnes torvensoittajat ilmestyivät lavalle. Silloinpa vasta ahdinko tuli:... Minulle yksi lippu!... minulle kaksi!... minulle kolme!... Ne olivat useimmat nuoria miehiä, jotka ostivat kaksin lipuin. Toinen lipuista oli aiottu jollekin lemmitylle neitoselle kohteliaisuuden ja uhraavaisuuden merkiksi, taikka sitten lähemmän tuttavuuden puutteessa hienoksi viittaukseksi, että on toivo sellaiseksi päästä.

Aliina tovereineen seiso i tunkeilevan joukon takapuolella. Antaa saada hätäisimpäin ensiksi. Kahden lipun ostajista kääntyi usea takaisin, antaakseen toisen lipun armaalleen. Aliinankin huomio kiintyi yhteen tuollaiseen pariin. Pojanpuoli oli kansakouluaajoilta tuttu Markkalan Ristjaan, ja hän näkyi olevan vähän juovuksissa. Sekö vai muu lienee ollut syynä, mutta tyttö, jolle Ristjaan lippua tarjosi, ei ottanut vaikka kuinka olisi tyrkyttänyt. Halveksien käänsi Aliina silmänsä pois mokomasta partista. Mutta tuskin oli monta silmänräpäystä kulunut, kun sama Ristjaan seiso i hänen edessään pääsylippu kädessä ja tavoitellen oppineiden kohteliaisuussanoja virkkoi:

—Saisinko luvan tarjota pääsylippua Aliina neitille?

Aliinan kasvot tulistuivat, ja hän ihan sähähti vihasta kun sanoi:

—En tarvitse ... minulla on.

Ristjaan alkoi poistua ja leventeli mennessään:

—Luulet olevasi hyvinkin korkeasta ko'ista, mutta kyllä minä semmoisia saan.

Aliina oli hyvillään, kun ei tätä kohtausta ollut Augusti kuulemassa, hän oli juuri vähää ennen tunkeutunut lippuja ostamaan.

Jo alkoivat torvet raikua, ja silloin tuli yhä kiireempi päästä lähelle. Pian kuhisi kansakoulun kartano täynnä väkeä, vaikka paljon jäi rahatonta rahvasta aitauksen ulkopuolellekin ottamaan osaa maksamattomina.

Alkusoiton loputtua piti opettaja Ranta avauspuheen, teroittaen sivistyksen tarpeellisuutta ja huomauttaen, että meillä on kansanopiston kautta uusi aikakausi alkamassa, ja että talonpoikaisen kansan itsensä tulee antaa kansanopistoille samanlainen suosio, kuin säätyläisluokka antaa yliopistoille. Mutta kun valtio ei vielä auta kansanopistoja, tarvitsee se ei ainoastaan paljaan suosiomme, vaan myöskin rahallisen kannatuksemme, sillä se tulee olemaan kansan yliopisto.

Puhe oli hyvä, mutta suuri osa ei sitä kuunnellut kovinkaan pitkältä. Monelle ei jäänyt koko puheesta muuta kuin »sivistys» ja »kansanopisto».

Kohta tulivat neitokset arpalippuja myymään, minkä kestäessä laulajat ja soittajat pitivät huvia yllä. Avatuita, tyhjiä lippuja viereksi kenttä kirjavanaan.

Aliinalle oli Augusti ostanut kourallisen arpoja, joista löytyi pari voittoakin.

—Mitähän nämä sisältävät, arveli Aliina uteliaana ja meni kysymään Iidalta, tietäisikö tämä.

Eihän Iida muistanut, ennenkuin kävi luettelosta katsomassa. Kontti ja kirja kuului olevan.

—Eipä se ollut mitään, virkkoi Aliina vähän pahoillaan.

—Ettäkö sinäkin vain suurten voittojen vuoksi ... huomautti Iida.

—Ei, vaan kun kontti...

—Mikä sillä on vikana, sanoi Iida. Kontti on suomalaisten »kapsäkki», ja kun voitot jaetaan, niin minä vaihetan sinulta kontin ... ja mennään kävelemään kansanjuhla kentälle.

Aliinaa vähän hävetti tämä hänen kontin halveksimisensa, mutta hän sai pian hyvän mielen, kun kuuli että Iida tulee heidän mukaansa.

Illemmalla siirtyivät joukot suurelle kentälle kansanjuhlaan, johon oli laitettu kaikenmoisia telineitä ja tankoja kilpailuja varten. Sielläkin soitettiin aluksi, ja sitten nousi puhujalavalle Salinin Jenny-neiti pitämään esitelmää naisasiasta. Nytpä syntyi kihermä lavan ympärille. Jokainen tahtoi päästä mitä lähemmäksi, sillä melkein jokaiselle oli uutta nähdä »leveä-lahkeisen» nousevan suuren joukon eteen puhumaan. Toisena syynä uteliaisuuteen oli se, että oli kuultu, että tämä on sama Salinin-neiti, joka pienenä tyttönä myi »pullia» isänsä puodissa ja joka nyt on niin oppinut, että on käynyt ulkomaat ja kaikki.

Ja kyllä siinä olikin utelialle ihmettelemistä, harva siitä kesken poistui. Sanat tulla nauskahtelivat niin terävästi, kuin jos olisi herneitä seinään heitellyt. Siinä saivat miehet tietää, mitä he ovat ja kuka käski.

Miehet ovat hallinneet ja naiset olleet orjia ... naisen tila on parannettava. Siihen suuntaan kuului esitelmän sisältö.

Aliina kuunteli ihastuksissaan, ei juuri sen vuoksi, että hän olisi siitä paljoakaan ymmärtänyt, vaan kun esitelmän pitäjä oli Iidan sisar. Esitelmän loputtua katseli hän Iidaa, saadakseen ilmaista ihastuksensa, mutta tämä oli mennyt kävelemään juhla kentän laiteelle.

—Miksikä sinä täällä olit? ihmetteli Aliina löydettyänsä.

—Kuuluipa tuo tännekin, sanoi Iida.

—Minusta se oli oikein somaa, entäs sinusta?

—Siinähän meni, kun olisi ollut vähän yksinkertaisempaa, ja aina parempi, jos jostain muusta aineesta.

Esitelmän arvosteleminen katkesi, kun Hiljakin tuli siihen ja Nevalais-pojat. He lähtivät nyt joukolla kävelemään ympäri kenttää, jossa useassa ryhmässä valmisteltiin kilpailuja. Eniten keräytyi joukkoa

pussitaistelijain ympärille. Kilvassa kiipesi poikasia pukille saamaan muksosia ja antamaan toiselle. Katsojat räjähtivät aina nauramaan, kun taistelijat kimmahivat pukin alle sääret ylöspäin.

—Joutaa täältä pois vähäksi aikaa, sanoi Iida. Ei täällä ole meille naisille mitään kilpailuja. Mennään kävelemään tuonne virran rannalle.

Kaikki tähän seuraan kuuluvat suostuivat, ja liittyi heihin joitakuuta muitakin tuttavuuksia. Mennessä aloitti joku puheen esitelmästä, jota sitten jokainen osaltaan kehuu.

—Minä siitä kuulin mukavimman lausunnon muutamalta aitauksen ulkopuolella seisovalta ukolta, kertoi Iida.

—Miten se sanoi, utelivat toiset.

—Niin kun sisareni puhui, että miehet ovat tehneet naisen tilan niin kurjaksi, ettei sitä voi enää sietää, vaan että se on perinpohjin korjattava, niin siihen ukko alkoi tuumailla, että »millonkapa nuo lienöö miehet naisten tiloja tehny, tehkööt tok ite tilasa ja pankoot niin oloksia alleen, ettei varmaan kylykiä pakota.»

Jokaiselta pääsi mitä herttaisin nauru, ja se uudistui aina, kun joku alkoi muistella ukon sanoja. Vastaan tulevatkaan eivät voineet olla vetämättä suutansa nauruun nähdessään näin iloisia ihmisiä.

Mutta sitten tuli vastaan nainen, joka ei antanut toisten ilon itseensä vaikuttaa, vaan tähtäili tylysti jokaiseen. Aliina näki, että se on heidän entinen piikansa, Vappu. Vanhat muistot keskeyttivät naurun Aliinalta, mutta eipä hän päässyt vielä sillä. Vappu seisahtui kohdalle ja alkoi raa'alla äänellä haukkua:

—Eipäs nyt Auvisenkaan tyttö mukota äissään, kun on päässyt parempien ihmisten seuraan kävelemään. On se nyt olevinaan, vaikka kyllä sinä toki et ole niin rikkaasta, etkä niin kunniallisesta ko'ista, että kannattaisi keimailla. Tuolla oli isäsi nytkin vesakkoväessä, ei se pyrikään arvokasten seuraan, tietää se mikä hän on.

Koko seurue kävi äänettömäksi ja kiirehti kulkuaan, paitsi Aliina. Hänelle tuli niin vaikea olla, että ihan henkeä ahdisti. Ei tietänyt, mitä ajatella ja mihin mennä. Kiirehtiä toisten mukaan ei mitenkään voinut. Kaikki oli mennyt ikipäiviksi, siitä ei ollut epäilemistäkään. Hän poikkosi äkkiä tieltä metsään ja kierteli syrjäpolkuja takaisinpäin. Onneksi oli hän kuullut liian vähän niistä keinoista, joihin moni on turvautunut haikeina hetkinä, eivätkä ne toki osuneet mieleen. Hän vain itki ja käveli, väliin seisoikin kuluttaakseen aikaa. Jos olisi ollut hyvä jalkamatka kotiin, olisi hän lähtenyt sinne yötä myöten astumaan. Mutta se ajatus täytyi heittää ja mennä Saliniin.

Pihaan päästessä tuli Iida vastaan. Sekin oli palannut takaisin, kun huomasi Aliinan eronneen, ja käynyt kotonansa kyselemässä, olisiko sinne tullut. Mutta kun ei siellä oltu nähty, tuli Iidalle hätä, ja hän oli tulossa etsimään. Jenny-neitikin oli sattunut kuulemaan Iidan kyselemiset ja tuli uteliaana katsomaan.

—Mistä syystä niin paha mieli? kyseli Jenny-neiti.

Aliina ei voinut vastata mitään, turvaili vain syrjäiseen soppeen istumaan.

—Oletko sinä, Iida, jollain tavalla loukannut? kysyi Jenny.

—En toki.

—Kuka sitten? Tiedätkö sinä?

—Kyllä minä tiedän.

—Sano sitten.

—Ei sitä voisi sanoa.

—Miksei voi sanoa, kiivastui Jenny-neiti.—Te maaseudun lapset olette sellaisia raukkoja... Jotain on tapahtunut, sen näkee selvästi, ja mitään niin paha ei tapahdu, jota ei voisi jollain tavalla auttaa, jos tiedetään mistä ja miten paha on alkanut.

Iida meni itseltään Aliinalta kysymään, saisiko hän kertoa sisarelleen, kun se niin tahtoo. Aliina lupasi. Iida vei sisarensa toiseen huoneeseen.

Jenny-neiti tuli aivan haltioihinsa. Hänen naisasiaan kiintynyt älynsä huomasi tässä jotain, johon sopii tarttua ja josta sai vahvistusta väitteelleen. Iidan täytyi pakosta kertoa, mitä vaan tiesi Aliinan kotioloista.

—Nyt minä jo kuulin, sanoi Jenny-neiti tullen Aliinan luokse.— Rauhoittukaa Aliina ... minä kutsun nimeltä, vaikka ollaankin vähän tuttuja... Niin, tämmöistä meidän naisten täytyy kärsiä ... ja kenen takia ... juuri miesten ... jääköön sanomatta. Sanotaan, että naisia on suhteellisesti enemmän houruinhuoneissa ... mutta olisiko ihme ... ja kenen on syy, vaikka tämmöiset olot veisivät järjen... Tämä on vallan kauheata ... sietämätöntä... Rauhoittukaa, Aliina, sanon vielä. Tämä yhteiskuntajärjestys ei kelpaa ... tässä täytyy ryhtyä tositoimiin. Meidän naisten tulee kohota yläpuolelle tätä pahentunutta yhteiskuntaa. Maaseutunaistenkin tulee osoittaa, etteivät he ole mitään riepua, vaan että heillä on kykyä ja päättäväisyyttä. Lyhyesti sanoen: nämä ummehtuneet olot ovat hylättävät. Minä toimitan heti mentyäni Aliinalle paikan ... pääkaupunkiin ... yhden tai toisen.

—Niin mutta ajattelehan, huomautti Iida.—Selviäähän tästä muutenkin, eihän Aliinan sovi...

—Miksei sovi, tiuskasi Jenny-neiti.—Senkö vuoksi? Semmoiset kavaljeerit, jotka naisensa solvaamista siivosti kuuntelevat ja mykkinä väistyvät, eivät ole napin arvoisia. Entisajan miehillä kaikkine puutteineen oli edes ritarillisuutta. Tuollaisessa tapauksessa ne olisivat antaneet solvaajalle vasten suuta.—Niin, minä olen vakuutettu, että Aliina tulee pääkaupunkiin. Siellä on tilaisuus edistyä ja omin neuvoin toimia. Mutta nyt odottaessa olisi hyvä lisätä tietoja, ja Iidahan voipi ohjata, kun minä annan neuvoja.

—Mitäs minä kykenisin, sanoi Iida.—Mutta syksyllähän avataan kansanopisto.

—Jaa! ihastui Jenny-neiti. Sehän sopii mainiosti! Sieltä sitten suoraan pääkaupunkiin. Siihen mennessä minä löydän hyvänkin toimialan. Ei ensinkään ansaitse ajatella sitä, mitä on tapahtunut, kyllä minä pidän huolen Aliinan tulevaisuudesta.

Neiti Jenny meni ja jätti toiset keskenään.

—Huuho nyt silmäsi vedellä, neuvoi Iida.—Voithan sinä kumminkin vielä lähteä kävelemään, niin etsitään Hilja, sekin näytti jäävän pahoilleen.

—En minä lähde minnekään, sanoi Aliina.—Tulkoon Hilja tänne, jos haluttaa.

—Mutta näinkö sinä aiot erota toisista seuratovereistasi, varsinkin Augustista? kysyi Iida.

—Se on sama, sillä häpeää se kaiketi tämmöistä seuraa.

—Elä nyt liikaa luule siltä, jos tuo Jenny kiivaudessaan soimasi.

—Näinhän sen itsekin, että Augusti häpesi minun tähteni, ja sitä ei tule tapahtumaan toista kertaa.

Katkera itkun puuska seurasi tätä päätöstä, oli se kumminkin siksi vaikeata ajatella.

XII.

Aliina oli nyt kuin siiville lyöty, kuten sanotaan. Runollisimmilleen päässyt rakkaudenliitto, josta hän oli niin paljon toivonut, sai pahan kolauksen. Kaksi ajatussuuntaa taisteli vastakkain. Pysyäkö arpajaistiellä tehdyssä päätöksessä, vaiko unohtaa kaikki, jos Augusti puolestaan osoittaisi uskollisuutta. Siihen oli vähän toivoa, vaikkakin se oli käynyt hyvästillä ja Hilja lupasi puolestaan selittää kaikki ja vakuutti, että tuon ruojan haukkumisesta huolimatta pysyy Augusti entisellään ja kirjoittaa kuten ennenkin.

Aliina odotti, eikä odottanut. Tuntui kerrassaan suurelta häpeältä saada sulhaselta »rukkaset», mutta jos ei saisi, niin mitä tehdä. Mennäkö vasten nykyistä ajatusta umpisilmin, ajatellen että seuratkoon mitä hyvänsä, mennä täytyy.

Kunpa tulisi kirje ... tahi kun ei tulisikaan...

Kului useita viikkoja, ennenkuin tuli. Aliina avasi sen niin jännityksellä, kuin jos se olisi ollut jokin tärkeä, suuri arpalippu.

... Hyvästi on, hymähti hän katsellessaan kirjettä. Lempinimi lyhennyt ... niin niin ... jokainen sana väkinäisesti kirjoitettu ... aivan totta: »kiireinen työaika ... väsyttää» ... niinhän se tekee ... vai »Hiljan häissä tavataan» ... ei tavata, kyllä tämän jo uskon...

Aliina nakkasi kirjeen toisten sekaan ja heittäytyi pitkälleen. Vesi ei tullut silmiin, muuten vain pakotti. Nyt ei ollut enää epätietoista, minne on lähdettävä. Koti sai jäädä ikipäiviksi. Sieltä ei kumminkaan tule enää pyytämään kuin jotkin rentut ja nekin ikäänkuin armoissaan. Muistui niin elävästi mieleen Ristjaan.

Aliina eli itseensä sulkeutunutta elämää, ei välittänyt paljon omista eikä muidenkaan töistä. Teki veltosti jotain, jos sattui hyvin kiire, mutta antautui taas uneliaisuuteen: nukkui pitkään, ja kun ei jaksanut nukkua, niin luki kirjojaan tai ajatteli. Äiti huomautteli häntä usein huolimattomuudesta, mutta siitä ei ollut apua. Kerran hän tuli Aliinan kamariin ja istuttuansa ajattelevaisen näköisenä virkkoi:

—Minä olen katsonut, että sinulla taitaa olla ikävä.

—Onhan se vähän, vastasi Aliina.

—Mitä sinä ikävöit?

—Minä lähtisin tästä mielelläni jonnekin, vaikka ensiksi kansanopistoon syksyllä, jos saisin sen verran varoja.

—Jospa se isäsi antaa, kun puhut sille.

—En mene pyytämään isältä, sanoi Aliina jäykästi.

Äiti katsahti tutkivasti tyttärensä ja virkkoi:

—Hm. Vai niin. Johan minä sen arvasin. Sinäkin olet jo tainnut päästä tietämään isän pahat puolet.

—Tiedättekös te ne? kysyi Aliina kiihtyen.

—Voi veikkonen! Minä olen jo tietänyt melkein silloin kuin sinä synnyit.

Äidin silmään herähti kyynel.

Nytpä joutui Aliina ihmettelemään.

—Minä olen luullut, että te ette tiedä mitään, sanoi hän.—Muuten kai nostaisitte semmoisen metelin, että loppuisi varmaan.

—Voi hyvä lapsi, vai metelin. Niinhän minäkin alussa yritin, mutta sitten kävin ymmärtävämmän ja oppineemman ihmisen puheilla siitä asiasta, ja hän neuvoi hylkäämään ne metelikeinot ja kehoitti kärsimään ja korjaamaan pahan hyvällä, ja luulen että se keino on parhaiten auttanut.

—Mutta ei kaiketi se ole äitiä neuvonut niitä kutaleita suosimaan.

—Enhän minä ole suosinutkaan.

—Annoittepahan Vapunkin olla monta vuotta, vaikka...

—Ei se tapahtunut suosimisesta, virkkoi äiti surullisella äänellä. Jopa minä silloin olisin mitätön ihminen. Mutta kun näin, että synnin kiusauksissa vähempi osa pysyy lujana, niin en tahtonut tähän joka vuosi vaihettaa viattomia ihmislapsia pahenemaan. Ajattelin, että parempi on antaa olla yhden pahan. Mielihyvällähän minä laitoin Vapun pois, kun sinä rupesit tekemään toisen piian työt. Niin, eihän se ole rinnan pakotus siltä loppunut, mutta siitä on ollut hyvä, ettei ole ollut riitaa eikä pahaa sopua, niinkuin tämmöisten takia usein on. Ja niin minä toivon, että jospa se vanhemmuuteen korjautuu, onhan tuo jo viime aikoina paljon hillinnytkin itseänsä.

Kumpainenkin oli ääneti. Aliina ajatteli hillitsemisestä aivan toista, mutta ei ilmaissut oman häpeänsä vuoksi. Ei olisi myöskään ollut hyötyä riistää äidiltä hänen hyvää toivoansa.

Emäntä nousi istumasta ja sanoi:

—Tule maituhuoneeseen, siellä olisi sinulle työtä. Minä puhun isällesi siitä raha-asiasta.

Aliina seurasi kiireesti perästä. Alkoi jo tuntua häpeältä laiskotteleminen, kun olisi monesti voinut olla äidin apuna. Äiti oli syytön tähän kaikkeen, eikä ainoastaan syytön, vaan aivan ihmeteltävä. Kärsiä näin monta vuotta, vieläpä olla hyväkin, se oli Aliinan mielestä liikaa ja niin käsittämätöntä, että hän jällestäpäin usein ihmetellen ajatteli sitä.

Auvinen oli tähän aikaan kuin jäljiltä haihtunut metsäkoira. Vaikka olisi kuinka nuuskinut, niin ei tavannut ainoatakaan kirjettä tulevaksi tai meneväksi, vaikka keväällä oli saanut kahtakin kantaa yhtäkaaa povellaan. Olipa nähnyt itse sulhaspojankin käyvän talossa ja toivonut sen kohta tulevan tyttöä

kysymään. Mutta nyt näyttikin koko puuha epäiltävän hiljaiselta. Yhä enemmän hän tuli ymmälle, kun emäntä muutamana päivänä syksykesällä tuli puhumaan Aliinan kansanopistoon tarvitsemista rahoista.

—Kansanopistoonko se nyt, ihmetteli Auvinen.—Mitenkä se on sen toisen puuhan kanssa, joutaako se vielä sinne.

—Eikö nuo joutane vaikka minne tämänlaisten vanhempain kotoa.

Emäntä ei ollut moneen aikaan näinkään katkerata huomautusta tehnyt, ja nytkin se tapahtui enemmän lasten kohtaloa ja tulevaisuutta kuin omaa loukattua asemaa ajatellen.

Auvisen huomiokyky oli alituisissa varomisissa kehittynyt niin tarkaksi, että hän vähimmistään viittauksista arvasi, mistä on kysymys. Ilman uudistettua pyyntöä lupasi hän tarvittavat rahat ja alkoi mielessään kiroilla itseänsä, että jokohan tämäkin on taas tullut hänen takiaan.

XIII.

Maiden routiutuessa ajaa koluutti Aliina kansanopistoon. Hän oli lähtenyt kotoaan ajatellen, ettei se tule tästä eteenpäin olemaan hänelle pitkäaikaisena olopaikkana. Melkein kylmästi oli hän eronnut kaikista muista paitsi äidistä. Mutta kun viimeinenkin säie oli katkeamaisillaan ja renkipoika puolimatkasta kääntyi takaisin, tulikin jo mieli ikäväksi. Täytyi katsoa jälkeen, kunnes ruuna katosi näkymättömiin tien mutkassa.

Nyt ei jäänyt muuta kotoista kuin matka-arkku, jossa oli vaatteita, kirjoja ja kirjeet. Koti-ikävä riiteli voittoa niiltä itserakkailta ajatuksilta, jotka olivat pääkaupunkia ja kansanopistoa ajatellessa syntyneet.

Aliina muisteli Iidaa ja sen neuvoja. He olivat tehneet erotessa entistä vahvemman liiton olla alituisessa kirjevaihdossa. Iida oli kehunut Aliinan kirjoittamia kirjeitä hyvin hupaisiksi ja sujuviksi ja kehoittanut tätä kirjoittamaan niitä usein ja kertomaan kansanopistosta mitä milloinkin sattuu. Tämä tuttavun hyvittelemisen rohkaisi mieltä, ja hän varusti pakan kirjekuoria ja paperia mukaansa. Aikomuksena oli kirjoittaa ensimmäinen kirje matkasta, mutta kun siinä ei ollut mitään huomattavaa, jäi se siksi kun pääsi vakaantumaan asunnon ja muun olon puolesta. Marraskuun alkupuolella hän kirjoitti:

Hyvä Iida!

Nyt minä olen täällä Sinivirran kansanopistolla ja alan päästä jo perehtymään, vaikka alussa oli kaikki outoa, niin että opiston avausjuhllaisuudetkin menivät minun kohdaltani melkein hukkaan. Tänne oli kokoontunut hyvin paljon herrasväkeä, ja vaikka ne olivat hyvin ystävällisiä ja tulivat aina puhuttelemaan meitä oppilaiksi aikovia, niin yhtä kaikki minua vähän ilette siinä seistä tököttäessä. Mutta sittenhän ne menivät pois, ja toisina päivinä alkoi aivan odottamattomat toimet, niin että siinä täytyi väkisinkin ikävän ja ujouden haihtua. Johtaja ja samoin muut opettajat lyöttäytyivät aivan vertaisiksi, ikäänkuin oltaisiin vanhoja tuttuja, yhden talon joukkoa, veljiä ja sisaria, kuten he puhuivat, sillä poikkeuksella vain, että he ovat sattuneet saamaan vähän enemmän oppia ja tahtovat nyt jakaa sitä vähemmälle osalle jääneille nuoremmille veljilleen ja sisarilleen. Ja kylläpä he osasivatkin lähteä alusta, niin että ihan nauratti, joshan ilettekin oma kömpelyys. Neuvottiinhan siellä kansakoulussakin kaikkeen, mutta täällä ei heitetä paljaisiin neuvoihin, vaan täällä yksin tervehtiminenkin harjoitellaan, niin ettei se saa olla huoletonta käden koskemista. Ja oppilasten on oltava vuorotellen vieraita vastaanottamassa, eikä siinä saa katsoa vaatteisiin, onko vieras rikas vai köyhä, herra vai talonpoika. Kyllä minä en yhtään kadu tänne-tuloani. Se vaan on vähän ikävätä, kun tulin niin vähän käyneeksi kansakoulua ja nekin aineet ovat unohtuneet ja nyt niitä näkyisi tarvitsevan, muuten on monella luennolla istuminen ymmärtämätöntä töllistelemistä. Onhan se käsky lukea edeltäpäin niitä ja niitä, mutta kun täällä ei panna pakkoa, eikä heitetä laiskalle, niin tahtoo toisinaan tulla liika vähän luetuksi.

Minä pelkäsin tultuani, että joudun aivan mitättömimmäksi toisten tyttöjen rinnalla, mutta ei ne näy olevan ihmisiä kummempia. Me ollaan jo hyvin yksituumaisia ja löylytetään poikiakin aikalailla, jos ne rupeavat kovin miehiksi tököttämään.

En näy osaavan tällä kertaa kovin pitkältä kirjoittaa, vaan ehkä sitten tuonnempana sujuu paremmin, kun sinäkin kirjoitat sieltä seminaarista. Voi hyvin ja elä terveenä! toivoo ystäväsi Aliina.

Toinen kirje oli kirjoitettu marraskuun viime päivinä ja alkoi:

Hyvä Iida!

Terve ystävä sä, tänne suojanamme,
Terve liittohon nyt nuorison!

Minä olen täällä niin innostunut lauluun, että en malttanut olla panematta tähän alkua meidän muutamasta lempilaulustamme. Ja jos vaan voisit tulla täällä käymään, niin kyllä sinä kuulisit laulua. Sinä et usko, kuinka paljon me lauletaan ja kuinka paljon lauluun voipi innostua. Me laulaa tempaistaan keskellä luentoakin asiaan sopiva laulu ja siinä virkistyy niin, ettei ensinkään väsytä kuunnellussa. Enkähän minä tiedä väsyneekö luentoihin milloinkaan, ei kaikei täällä väsy, ne ovat niin hauskoja ja innostuttavia. Ja muunakin aikana täällä on niin lysti eli hauska että et usko. Meillä on ihmeen herttainen opettajatar, niin että me remutaan joutoaikoina aivan kuin vertaisemme kanssa, vaikka hän on hyvin oppinut ja paljon koulua käynyt. Mutta se oppineemmuus ihan unehtuu mielestä, ja kun sitten sattuu muistamaan, niin ihan sydäntä vihlaisee, että kun ei ollenkaan tule ajatelleeksi kenen kanssa ollaan. Vaan ei hän ole vielä kertaakaan torunut ja kyllä se hävettäisikin kovasti, jos sattuisi tekemään semmoista, josta tarvitsisi torua. Ei täällä tule ikäviksi semmoisetkaan jokapäiväiset koulutyöt. Opettajakin kun opettaa suomenkieltä ja kirjoitusta, niin hän saapi sen hyvin hupaiseksi ja se jääpi muistiin. Tokko sinä huomaat, että minä osaan kirjoittaa hän, kun on puhe ihmisestä. Mutta siinä sitä juttua jauhettiin, kun aina vaan tahtoi tulla se. Ja tuosta murteesta se on toinen vastus kirjoittaessa, vaikka kirjoja lukiessa näkee, mitenkä muut ovat kirjoittaneet sen ja sen sanan. Mutta eipäs vaan vähällä muista mitenkä sen pitäisi olla, kun itse rupeaa kirjoittamaan. Opettaja meille neuvoi semmoisen keinon, että pitää kirjoitella usein kirjoja tuttaville ja kirjoittaa ne hyvin huolellisesti. Ja jos sattuisi olemaan tuttava itseänsä osaavampi, niin pyytää häntä korjaamaan kielivirheet ja lähettämään korjattuna takaisin itsensä nähtäväksi. Minä silloin ajattelin, että antaahan olla kun minä kirjoittaa rutuutan Iidalle pitkiä kirjoja ja pyydän niitä korjaamaan, niin kohta minä osaan kuin koulunkäyneekin.

Pojan veulakkeet tästä opettajan neuvosta ottivat onkeensa ja alkoivat takanapäin ilvehtiä, että meidän pitäisi heille kirjoittaa, he sitten muka korjailisivat, vaan me vastattiin, että saatte »Virsilippaassa» kirjoja. Meillä on näet »Virsilipas»-nimellinen, käsin kirjoitettu sanomalehti, jota oppilaat vuoroon toimittavat. Minäkin siihen jo kerran kirjoittaa tökersin ja aivan täydestä meni. Ihan minä ihmettelen, mitenkä hullulla tuulella minä saatoin olla, vaikka se oli semmoista se alku tänne lähtöön ja siellä kotona. Olen minä täällä hallinnutkin itseäni, enkä ole ruvennut puhumaan paljon mitään niissä keskusteluharjoituksissa, joita täällä pidetään kerran viikossa. Olen pelännyt, että jos puhe sattuu menemään vätykselle, niinkuin toisinaan näkyy sattuvan, niin se sitten iletää. Ne keskustelut ovat hyvin hupaisia kuunnella ja ainahan ne muut yllyttävät puhumaan, vaan olen päässyt sillä, kun yhdyin jonkin toisen puheeseen.

Täytyy lopettaa, sillä kukko laulaa puolta yötä ja vielä pitäisi vähän lukea Kalevalaa huomisen varalta. —Voi hyvin ja kirjoita edes vähän ystäväillesi Aliinalle.

Joulun edellä hän sitten kirjoitti:

Hyvä Iida!

Vai semmoisia sinä juttelet, että minä muka täältä löydän ... elä vasta puhu niistä. Täällä ollaan liika tuttuja mitään löytämään ja täällä on paljon ylevämpiä ja vakavampia asioita, kuin ne sulhaspuuhat, jotka entisetkin tarpeeksi asti harmittavat.

Minä kirjoittaisin sinulle mielelläni johtajan luennoista ja varsinkin uskonnonluennoista, jos osaisin puoliksikaan kertoa. Niitä ei sovi sanoa hupaisiksi, vielä vähemmin ikäviksi, mutta yleviksi ehkä on paras sanoa. Ajattelehan mitenkä eräskin uskontotunti alkoi. Johtaja astui luokan eteen paikalleen ja seistään siinä parin kolmen silmänräpäyksen ajan, lausui tyynellä, vakavalla äänellä: »Jumala». Tämän perästä oli taas vähän äänetöntä aikaa ja sitten hän virkkoi: »ennenkuin jatketaan tälle tunnille kuuluvan aineen käsittelemistä, niin painakaa jokainen mieleenne, minkälaisen vaikutuksen äsken mainitsemani nimi kuhunkin teistä teki».

Jokainen rupesi todella ajattelemaan ja minun täytyy puolestani tunnustaa, että minä kamahdin melkein samalla tavalla kuin jos olisin kuullut salaman jyrähdyksen. Kun ajattelemisaikaa oli ollut tarpeeksi, alkoi johtaja selitellä mitenkä monella tavalla tämä nimi on ehkä vaikuttanut ja mitkä minkinlasiin vaikutuksiin ovat syynä. Niin luki kuin kirjasta senkinlaisen vaikutuksen syyt, että jos Jumalan nimen kuuleminen kammottaa, kuten minua, ihmisellä on silloin väärä käsitys Jumalasta, sillä Jumala ei ole hirmu, vaan rakkaus, joka rakastaa kaikkea hyvää ja kaunista, ilmestyköönpä se missä muodossa hyvänsä. Ihminen itse voipi olla hirmuinen, jos hän tekee hirmuiseksi sen Jumalan kuvan, joka hänessä itsessään on. Ihminen voipi ja hänen tulee jokapäiväisessä elämässään toteuttaa Jumalan kuvaa rakastamalla lähimmäisiään, ja joka tämän tekee, hän tulee lähemmäksi Jumalata ja ajattelee hänestä turvallisella ilolla, eikä kauhulla. Johtaja selitti, ettei Jumala vihaa nuoruutta eikä nuoruuden viatonta iloa, koska hän sallii luonnonkin joka kevät nuortua ja uudistua. Ja ihminen aivan erehtyy siinä, jos hän luulee huolten ja vaivan rasittaman vanhuuden ajan olevan Jumalalle otollisimman ja elää

sentähden nuoruutensa ajan pelonalaisesti piilottuneena Jumalalta. Jos ei keväiseen maahan pääse aurinko paistamaan, ei ole syksyltäkään paljoa toivomista, samoin jos rakkaus Jumalaan ja lähimmäisiin jäävät vanhuuden päivinä toteutettaviksi, ei ole suurta toivoa iäisestä sielun rauhasta.

Jotenkin tähän tapaan se johtajan luento oli, vaikka enhän minä osaa puoliksikaan niin hyvästi ja pitkältä kertoa. Tämä oli vaan minua koskeva osa, siihen lisäksi tuli vielä monta muuta puolta, niinkuin niille, joihin ei Jumalan nimen mainitseminen vaikuta mitään, taikka jotka nauravat, pilkkaavat tai vihastuvat j.n.e. Esitelmän lopussa eivät monen silmät taitaneet olla kuivina. Itkin minäkin, en enää pelosta, vaan ilosta, kun pääsin tietämään, että ihminen voipi nuorenakin ollessaan palvella Jumalaa, vaikka olin tähän asti ajatellut sitä mahdottomaksi, taikka oikeammin en ole ajatellut ollenkaan, ainoastaan pelännyt, kuten pelätään salamata, tai jotain hirmuista.

Voi jos sinäkin Iida olisit täällä, niin sitten minä vasta olisin oikein iloinen. Sinä kykenisit jo vähän edeltäpäin kertomaan noista historian suurista miehistä, joista täällä on usein luentoja ja joiden elämäkerrat ovat aivan ihmeellisiä kuunnella. Vaan kyllähän sinä kuulet siellä yhtä hyviä, ja vielä paljon pitemmän aikaa saatkin kuunnella.

Vai menet sinä joululuvulle kotiisi. Sano paljon terveisiä. Minulta ei tule niin vähän ajan tautta mennyksi kotiin, tuntuu mieluisemmalta täällä-olo. Sinunhan on toista, jolla on koti kaikin puolin hyvä. Kirjoita sitten jolloinkin ja jos näet Äitiäni, niin sano terveisiä ja kysy, onko hän saanut lähettämäni kirjeet.

En jaksa enää. Voi hyvin ja muista aina minuakin.

Ystäväsi Aliina.

* * * * *

Suurin osa oppilaista matkusti joululuvulle kotiinsa, joitakuita kaukalaisia jäi vaan viettämään aikaansa kortteereissaan. Aliinan asuntotoverit olivat menneet kaikki, mutta ei hän tuntenut siitä mitään ikävää. Iloinenkin elämä kaipaa tyyniä, hiljaisia lepohehkeitä. Ja olihan hänellä läheisyydessään rakkaiksi tulleet opettajansa, joita sai usein tervehtiä, jopa puhutellakin. Ja nämä ystävälliset hetket opettajain seurassa olivat Aliinan mielestä tavallista suurempiarvoisia, kun ne eivät jakaantuneet monelle, vaan sai omistaa yksinään itselleen. Se kasvatti jonkinmoista itserakkautta, ei kumminkaan niin suurta, että olisi toivonut toisten jäävän osattomiksi kaikesta. Usein hän kävi yksinäänkin istumassa opiston luokkasalissa, muistellen mitä siinä oli saanut kuulla ja toivoen, että kunpa joutuisi taas se aika.

Asunnollaan piti hän opiston kirjastosta kirjoja luettavanaan ja luvun lomassa sepitteli kirjeitä Iidalle sekä äidilleen, jopa viimein Hiljallekin, vaikka kauan hän arveli, peläten että jos se antaa Augustinkin lukea, ne kun olivat samassa talossa.

Keskitalvella tuli Jenny-neidiltä kirje, jossa hän ilmoitti keväällä sulan tultua olevan Aliinalle paikan valmiina suuressa sairashuoneessa, sairasten hoitajana.—»Sairasten hoitajana», sanoi Aliina itsekseen ja tuli aivan noloksi. Jenny-neiti oli ehkä arvannut, ettei Aliina ymmärrä tämän ammatin arvoa, ja selitti että siinä toimessa on monta semmoista naista, jotka ovat tyttökoulun käyneitä, ja tämäkin paikka jääpi avonaiseksi sillä lailla, että yksi hoitajattarista matkustaa sulan tultua ulkomaille tutkimaan sairasten hoitoa siellä. Aliinan pääseminen oli siis suuri onni tulojen ja sivistyneeseen seuraan pääsemisen puolesta. Jenny-neiti mainitsi vielä, että siinä tosin tarvittaisiin ruotsinkielen taitoa, mutta että Aliina voi sen muutamassa vuodessa käytännöllisesti oppia. Eikä työkään tule olemaan kovin rasittavaa, sillä siellä on hoitajattarien lisäksi vielä palvelijoita.

Aliina joutui kahden vaiheelle. Sairasten hoitoa oli hän aina ajatellut kaikkein ikävimmäksi ja likaisimmaksi toimeksi, ja siihenkö nyt pitäisi ruveta. Mutta varmaan hän on erehtynyt, koska siinä on oppineitakin naisia. Eikä hän ollut nähnytkään suuria sairashuoneita, joissa hoitajattarilla voi olla hyvinkin huokeat ja hauskat päivät.

Näitä ajatellessa alkoi mieltä kutisuttaa herrasneidiksi kohoaminen, sekä hatut, ruotsinkieli ja ehkä aikaa voittaen ulkomaamatkatkin. Mitä ovat näiden rinnalla nuo muutamit sairast, tarvinneeko niitäkään hoitaa, koska siellä on palvelijoita.

Aliina piti kumminkin asiansa salassa ja piilotti kirjeensä toisilta oppilailta. Ainoastaan Iidalle voi hän tämän uskoa ja kirjoitti hänelle kysyen, mitä hän pitäisi tehdä, kun semmoinen toimi on tarjona.

Kului kuukausi, toistakin tavallisissa opiston tehtävissä. Oppilasten tiedon ja toiminnan halu kasvoi, toveruus lujittui ja tuli yhä tuttavallisemmaksi, kun alettiin laskea, että opistosta eroamisen aika on paljon lähempänä alkua.

Aliinakin oli lopettanut yksipuolisen kirjeiden kirjoittamisen siksi, kun saa vastuun entisiin. Mutta aivan häntä kummastutti, kun Iida ei kirjoittanut. Mikähän sillä mahtoi olla? Viimein tuli kirje, jossa Iida ilmoitti olevansa kotonaan sairaana. Seminaarissa oli sairastunut luultavasti vilustumisesta ja sitten vähän parantuneena tullut kotiinsa. Toivoo paranevansa, vaan ei ollut enää takaisinmenosta tällä lukukaudella. Aliina itki pitkät itkut ystävänsä puolesta.

Samaan liittoon tuli kirje äidiltä, muilla kirjoituttettu, jossa oli yhtä ja toista kotioloista, sekä vähän Iidan sairaudesta ja viimeksi kysymys, »tokko sinä tuletkaan enää kotona käymään, kun olen niin kuullut, soisin että ajattelisit joka puolelta tuota asiata ennenkuin menet.»

Tämä koski kovasti Aliinan omaantuntoon. Hän oli taaskin unohtanut ja syrjäyttänyt äitinsä, uskonut aikeensa ennemmin muille ja antanut äidin olla tietämättömänä... Äitiraukka... »Tokko sinä käytkään ... soisin että ajattelisit...» Niin se on käskenyt kirjoittaa, vaikka varmaan on ajatellut tätä sanoessaan: näinkö ylpeästi jätät minut ja muut omaisesi ja menet mitään ilmoittamatta kauas kuulumattomiin; teetköhän siinä oikein?

Aliina kiirehti oikaisemaan ja kirjoitti, ettei hän ole ensinkään ajatellut kotonaan käymättä mennä minnekään, ei hän toki voi äitiä niin puheetta heittää, jos menoksikin tulisi, mikä on vielä ajattelemisessa. On hän äidin muistanut ja muistaa aina.

Viimeiselle vakuutukselleen päätti Aliina olla uskollinen ja olikin. Kerran tämä uskollisuus riipaisi yli varovaisuuden rajan.

Oli nimittäin keskustelu-ilta lopulla opiston lukukautta. Varsinainen keskustelu-aine oli loppunut tavallista aikaisemmin, minkä vuoksi joku oppilas esitti keskusteltavaksi suomalaisen sananlaskun: ei niin pahaa, josta ei jotain hyvää. Aine oli jokaisen mielestä niin yksinkertainen, että useimmat osasivat siihen jotain sanoa. Toinen oppilas toi toisen, toinen toisen esimerkin siitä, miten pahasta on ollut jotain hyvää. Laiskasta juomarista on tavaransa tuhlettua tullut monesti ahkera työmies, ovatpa hänen lapsensakin isänsä kurjuudesta pelästyneet viinaa karttamaan. Kauhea rosvo on herättänyt pelon aloittelevissa, ja monta muuta.

Aliinallakin oli omat muistonsa pahasta, mutta hän ei puhunut mitään, kuunteli vain kiihkeällä mielellä, ja veret pyrkivät kohoamaan kasvoille.

Opettajat olivat jättäneet puhevuoronsa viimeiseksi, ja kun ei kukaan enää vuoroa pyytänyt, sanoi johtaja:

—Joko on jokainen sanonut sanottavansa? Aliina ei ainakaan ole vielä puhunut. Saisi tähän sanoa vastaankin, jos kellä olisi jotain muistuttamista.

Tuskin oli johtaja tämän sanonut, kun Aliina kohosi kiihkeänä, melkein tietämättään seisoalleen ja sanoi:

—On minulla.

Kaikki katsahtivat kummastellen, se oli harvinaista.

—Maailmassa on paljon muutakin pahaa, kuin mitä tässä on mainittu, aloitti hän jotenkin rajusti ja jatkoi melkein huutamalla: Kuka teistä on mitannut maailman kurjuuden? Kuka teistä on lukenut kärsivän äidin kyyneleet ja rinnanpakotukset? Tunnetteko te vähääkään sen häpeän painoa, jota lapset saavat kantaa isänsä irstaan elämän takia ja samoin vanhemmat lastensa. Mikä on se hyvä, joka näistä koituu ja millä ne palkitaan: uusilla rikoksilla, uudella häpeällä ja ihmisten pilkalla! Sanokoon vaikka sata sananlaskua, että pahasta on jotain hyvääkin, niin minä sanon, että se hyvä ei ole mitään kaiken sen rinnalla kun...

Aliina katsahti kuulijoihin ja huomasi, että ne kaikki istuivat vasten tavallisuutta allapäin. Samassa hän käsitti joutuneensa pois suunniltaan ja painautui istumaan. Kaikki liikahtelivat istuimillaan hermostuneesti. Aliina ei enää jaksanut olla samassa huoneessa, vaan pistäytyi eteiseen. Jälestä tuli johtaja ja sanoi:

—Minä taisin tehdä pahasti, kun kehoitin puhumaan. Aliina taisi olla liian kiihkeällä mielellä ja minä ehkä ymmärrän syyn. On parasta mennä kortteeriin rauhoittumaan.

Aliina kiitti ja sanoi hyvästit. Hän itki koko menomatkan ja katui uudestaan, kun ei hillinnyt itseään ja ollut ääneti. Tämä nyt piti tulla näin lopussa! Mitä ne muut ajattelevat ja miten hän selittää tämän! Ja mitenkä hän ilkeää ollakaan enää, kun teki tuollaisen häiriön! Jos kävisi laatuun lähteä pois.

Opettajaneiti oli lähtenyt Aliinan perästä ja alkoi kahden kesken kysellä, mikä tätä vaivasi ja mistä tämä puuskaus tuli. Aliina tunsu saavansa mielelleen huojennusta ja rupesi varovasti kertomaan

kotioloistaan ja miten ne ovat mieltä vaivanneet, ja nyt ne noin sopimattomasti puhkesivat ilmoille.

Samassa hän kertoi ystävänsä Iidan sairastamisen ja ilmoitti halunsa päästä tätä katsomaan, ennenkuin talvikeli loppuu. Opettajaneiti ymmärsi syyn poishaluamiseen ja sanoi itse puolestaan suovansa sen, vaikka olisi mieluummin toivonut oltavan jällellä oleva vähä aika loppuun asti. Aliina sai hänet vielä toverikseen puhumaan johtajalle pois pääsystä, ja sieltä tuli samanlainen vastaus kuin opettajattarelta.

Nyt alkoi Aliina puuhata kyytiä ja, saatuaan asian toimitetuksi, huomispäivän aamuna kulkea heittelemässä hyvästi lähinnä asuville tovereille. Etäisimmät saivat jäädä terveisillä. Toverit ihmettelivät ja toivottelivat onnea matkalle.

—Tavataanhan vielä.

—Jos eletään, niin tavataan.

Ne olivat aina viimeiset toivomukset erotessa.

Opettajista eroaminen oli vaikeinta. Jos ne ennenkin olivat olleet mielestä hyviä, niin nyt erotessa, kättä puristaessa ikäänkuin kirkastettuna selvisi, kuinka hyviä ne todella ovat olleet ja kuinka paljon tehneet tämän puolen vuoden kuluessa.

Kun kaikki oli valmiina, tulivat asuntoverit vähäksi matkaa saattamaan. Kun ystävyysliitot oli vahvistettu, lauloivat he erotessa ja huiskuttelivat nenäliinojaan, kunnes hevonen katosi näkyvistä.

XIV.

Aliina oli hyvillään, kun tovereista eroaminen muodostui näinkin iloiseksi. Olisi melkein saattanut kääntyä takaisin ja olla loppuun asti. Mutta tehty mikä tehty. Ja sitä paitsi Iida... Kuka sen tietää, miten siellä on...

Hän ajoi levähtämättä seuraavan yönkin, sillä matka kului hitaasti, kun tiet olivat paikoin sulana. Linnut jo laulelivat riemuiten kesän tulosta ja virkistivät matkamiehenkin mieltä.

Kotiin tultua alkoi jokainen kysellä, miksikä nyt pois ennen loppua. Aliina sanoi kelin huononemisen takia pyrkinensä ja toiseksi päästäkseen katsomaan Iidaa. Sinne hän tahtoikin aivan heti ja sai isältään hevosen ajaaksensa. Moniin kyselyihin kansanopistosta lupasi hän sitten antaa selityksiä, kun tulee takaisin.

Iidan tapasi hän vielä sairaana. Silmät vettyivät molemmilta, kun he yhtyivät taas tuossa kansakoulun ajoilta tutussa kamarissa.

—Jopa sinä Iida-rukka olet laihtunut! surkutteli Aliina istuen sängyn laidalla ja sivellen ystävänsä käsiä. Alkanethan toki jo parantua?

—Sitä tässä toivotaan, sanoi Iida.—Olen minä ollut huonompikin. Mutta mitenkä sinä nyt jo tulit?

—Se soveltui tällä lailla ja halutti tulla sinuakin katsomaan.

—Niin, sinä olet todella hyvä, tunnusti Iida.—Mutta ehkä sinä kumminkin tulit etupäässä sen vuoksi, että saat olla enemmän aikaa kotonasi, ennenkuin joutuu sinne sairashuoneelle menon aika.

—Ei, hyvä Iida, en minä mene sinne sairashuoneelle. Minä lähetin jo tiedon, etten tule.

—Miksikä, ihmetteli Iida.—Olisithan sieltä saanut hyvän palkan.

—Kyllä, mutta mitä varten minä matkustaisin tuntemattomaan paikkaan, tuntemattomia sairaita hoitamaan, silloin kun on kotona kylliksi tekemistä omaisteni hyväksi. Kyllähän minua kunnian ja voiton himo pyrki vielä sittenkin riipomaan pois oikealta tieltä, kun olin jo päässyt tietämään, että rakkaus lähimmäisiin on Jumalan käskyistä tärkein. Mutta nyt olen sen kiusauksen voittanut ja menen kotiini ja koetan tehdä minkä voin kärsivän äitini hyväksi. Onpa siellä vielä isäpoloinenkin sekä siskot, jotka ovat jo hyvällä alulla itsekkyyden tiellä. Enhän ole heillekään vielä yhtään hyvää neuvoa antanut, ainoastaan riidellyt. Sinne menen ja toivoisin, että sinäkin Iida tulisit, kun joudut, minulle toveriksi... Kuoppa-aholle ovat jo kansakoulun hirsiiä vetäneet...

—Siinä teet oikein, tunnusti Iida, ja silmät täyttyivät kyynelistä.—
Jos Luoja suopi elämän aikaa, niin minä tulen myös.

*** END OF THE PROJECT GUTENBERG EBOOK ALIINA ***

Updated editions will replace the previous one—the old editions will be renamed.

Creating the works from print editions not protected by U.S. copyright law means that no one owns a United States copyright in these works, so the Foundation (and you!) can copy and distribute it in the United States without permission and without paying copyright royalties. Special rules, set forth in the General Terms of Use part of this license, apply to copying and distributing Project Gutenberg™ electronic works to protect the PROJECT GUTENBERG™ concept and trademark. Project Gutenberg is a registered trademark, and may not be used if you charge for an eBook, except by following the terms of the trademark license, including paying royalties for use of the Project Gutenberg trademark. If you do not charge anything for copies of this eBook, complying with the trademark license is very easy. You may use this eBook for nearly any purpose such as creation of derivative works, reports, performances and research. Project Gutenberg eBooks may be modified and printed and given away—you may do practically ANYTHING in the United States with eBooks not protected by U.S. copyright law. Redistribution is subject to the trademark license, especially commercial redistribution.

START: FULL LICENSE
THE FULL PROJECT GUTENBERG LICENSE
PLEASE READ THIS BEFORE YOU DISTRIBUTE OR USE THIS WORK

To protect the Project Gutenberg™ mission of promoting the free distribution of electronic works, by using or distributing this work (or any other work associated in any way with the phrase “Project Gutenberg”), you agree to comply with all the terms of the Full Project Gutenberg™ License available with this file or online at www.gutenberg.org/license.

Section 1. General Terms of Use and Redistributing Project Gutenberg™ electronic works

1.A. By reading or using any part of this Project Gutenberg™ electronic work, you indicate that you have read, understand, agree to and accept all the terms of this license and intellectual property (trademark/copyright) agreement. If you do not agree to abide by all the terms of this agreement, you must cease using and return or destroy all copies of Project Gutenberg™ electronic works in your possession. If you paid a fee for obtaining a copy of or access to a Project Gutenberg™ electronic work and you do not agree to be bound by the terms of this agreement, you may obtain a refund from the person or entity to whom you paid the fee as set forth in paragraph 1.E.8.

1.B. “Project Gutenberg” is a registered trademark. It may only be used on or associated in any way with an electronic work by people who agree to be bound by the terms of this agreement. There are a few things that you can do with most Project Gutenberg™ electronic works even without complying with the full terms of this agreement. See paragraph 1.C below. There are a lot of things you can do with Project Gutenberg™ electronic works if you follow the terms of this agreement and help preserve free future access to Project Gutenberg™ electronic works. See paragraph 1.E below.

1.C. The Project Gutenberg Literary Archive Foundation (“the Foundation” or PGLAF), owns a compilation copyright in the collection of Project Gutenberg™ electronic works. Nearly all the individual works in the collection are in the public domain in the United States. If an individual work is unprotected by copyright law in the United States and you are located in the United States, we do not claim a right to prevent you from copying, distributing, performing, displaying or creating derivative works based on the work as long as all references to Project Gutenberg are removed. Of course, we hope that you will support the Project Gutenberg™ mission of promoting free access to electronic works by freely sharing Project Gutenberg™ works in compliance with the terms of this agreement for keeping the Project Gutenberg™ name associated with the work. You can easily comply with the terms of this agreement by keeping this work in the same format with its attached full Project Gutenberg™ License when you share it without charge with others.

1.D. The copyright laws of the place where you are located also govern what you can do with this work. Copyright laws in most countries are in a constant state of change. If you are outside the United States, check the laws of your country in addition to the terms of this agreement before downloading, copying, displaying, performing, distributing or creating derivative works based on this work or any other Project Gutenberg™ work. The Foundation makes no representations concerning the copyright status of any work in any country other than the United States.

1.E. Unless you have removed all references to Project Gutenberg:

1.E.1. The following sentence, with active links to, or other immediate access to, the full Project Gutenberg™ License must appear prominently whenever any copy of a Project Gutenberg™ work (any work on which the phrase “Project Gutenberg” appears, or with which the phrase “Project Gutenberg” is associated) is accessed, displayed, performed, viewed, copied or distributed:

This eBook is for the use of anyone anywhere in the United States and most other parts of the world at no cost and with almost no restrictions whatsoever. You may copy it, give it away or re-use it under the terms of the Project Gutenberg License included with this eBook or online at www.gutenberg.org. If you are not located in the United States, you will have to check the laws of the country where you are located before using this eBook.

1.E.2. If an individual Project Gutenberg™ electronic work is derived from texts not protected by U.S. copyright law (does not contain a notice indicating that it is posted with permission of the copyright holder), the work can be copied and distributed to anyone in the United States without paying any fees or charges. If you are redistributing or providing access to a work with the phrase “Project Gutenberg” associated with or appearing on the work, you must comply either with the requirements of paragraphs 1.E.1 through 1.E.7 or obtain permission for the use of the work and the Project Gutenberg™ trademark as set forth in paragraphs 1.E.8 or 1.E.9.

1.E.3. If an individual Project Gutenberg™ electronic work is posted with the permission of the copyright holder, your use and distribution must comply with both paragraphs 1.E.1 through 1.E.7 and any additional terms imposed by the copyright holder. Additional terms will be linked to the Project Gutenberg™ License for all works posted with the permission of the copyright holder found at the beginning of this work.

1.E.4. Do not unlink or detach or remove the full Project Gutenberg™ License terms from this work, or any files containing a part of this work or any other work associated with Project Gutenberg™.

1.E.5. Do not copy, display, perform, distribute or redistribute this electronic work, or any part of this electronic work, without prominently displaying the sentence set forth in paragraph 1.E.1 with active links or immediate access to the full terms of the Project Gutenberg™ License.

1.E.6. You may convert to and distribute this work in any binary, compressed, marked up, nonproprietary or proprietary form, including any word processing or hypertext form. However, if you provide access to or distribute copies of a Project Gutenberg™ work in a format other than “Plain Vanilla ASCII” or other format used in the official version posted on the official Project Gutenberg™ website (www.gutenberg.org), you must, at no additional cost, fee or expense to the user, provide a copy, a means of exporting a copy, or a means of obtaining a copy upon request, of the work in its original “Plain Vanilla ASCII” or other form. Any alternate format must include the full Project Gutenberg™ License as specified in paragraph 1.E.1.

1.E.7. Do not charge a fee for access to, viewing, displaying, performing, copying or distributing any Project Gutenberg™ works unless you comply with paragraph 1.E.8 or 1.E.9.

1.E.8. You may charge a reasonable fee for copies of or providing access to or distributing Project Gutenberg™ electronic works provided that:

- You pay a royalty fee of 20% of the gross profits you derive from the use of Project Gutenberg™ works calculated using the method you already use to calculate your applicable taxes. The fee is owed to the owner of the Project Gutenberg™ trademark, but he has agreed to donate royalties under this paragraph to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation. Royalty payments must be paid within 60 days following each date on which you prepare (or are legally required to prepare) your periodic tax returns. Royalty payments should be clearly marked as such and sent to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation at the address specified in Section 4, “Information about donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation.”
- You provide a full refund of any money paid by a user who notifies you in writing (or by e-mail) within 30 days of receipt that s/he does not agree to the terms of the full Project Gutenberg™ License. You must require such a user to return or destroy all copies of the works possessed in a physical medium and discontinue all use of and all access to other copies of Project Gutenberg™ works.
- You provide, in accordance with paragraph 1.F.3, a full refund of any money paid for a work or a replacement copy, if a defect in the electronic work is discovered and reported to you within 90 days of receipt of the work.
- You comply with all other terms of this agreement for free distribution of Project Gutenberg™ works.

1.E.9. If you wish to charge a fee or distribute a Project Gutenberg™ electronic work or group of works on different terms than are set forth in this agreement, you must obtain permission in writing from the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, the manager of the Project Gutenberg™ trademark. Contact the Foundation as set forth in Section 3 below.

1.F.

1.F.1. Project Gutenberg volunteers and employees expend considerable effort to identify, do copyright research on, transcribe and proofread works not protected by U.S. copyright law in creating the Project Gutenberg™ collection. Despite these efforts, Project Gutenberg™ electronic works, and the medium on which they may be stored, may contain “Defects,” such as, but not limited to, incomplete, inaccurate or corrupt data, transcription errors, a copyright or other intellectual property infringement, a defective or damaged disk or other medium, a computer virus,

or computer codes that damage or cannot be read by your equipment.

1.F.2. LIMITED WARRANTY, DISCLAIMER OF DAMAGES - Except for the “Right of Replacement or Refund” described in paragraph 1.F.3, the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, the owner of the Project Gutenberg™ trademark, and any other party distributing a Project Gutenberg™ electronic work under this agreement, disclaim all liability to you for damages, costs and expenses, including legal fees. YOU AGREE THAT YOU HAVE NO REMEDIES FOR NEGLIGENCE, STRICT LIABILITY, BREACH OF WARRANTY OR BREACH OF CONTRACT EXCEPT THOSE PROVIDED IN PARAGRAPH 1.F.3. YOU AGREE THAT THE FOUNDATION, THE TRADEMARK OWNER, AND ANY DISTRIBUTOR UNDER THIS AGREEMENT WILL NOT BE LIABLE TO YOU FOR ACTUAL, DIRECT, INDIRECT, CONSEQUENTIAL, PUNITIVE OR INCIDENTAL DAMAGES EVEN IF YOU GIVE NOTICE OF THE POSSIBILITY OF SUCH DAMAGE.

1.F.3. LIMITED RIGHT OF REPLACEMENT OR REFUND - If you discover a defect in this electronic work within 90 days of receiving it, you can receive a refund of the money (if any) you paid for it by sending a written explanation to the person you received the work from. If you received the work on a physical medium, you must return the medium with your written explanation. The person or entity that provided you with the defective work may elect to provide a replacement copy in lieu of a refund. If you received the work electronically, the person or entity providing it to you may choose to give you a second opportunity to receive the work electronically in lieu of a refund. If the second copy is also defective, you may demand a refund in writing without further opportunities to fix the problem.

1.F.4. Except for the limited right of replacement or refund set forth in paragraph 1.F.3, this work is provided to you ‘AS-IS’, WITH NO OTHER WARRANTIES OF ANY KIND, EXPRESS OR IMPLIED, INCLUDING BUT NOT LIMITED TO WARRANTIES OF MERCHANTABILITY OR FITNESS FOR ANY PURPOSE.

1.F.5. Some states do not allow disclaimers of certain implied warranties or the exclusion or limitation of certain types of damages. If any disclaimer or limitation set forth in this agreement violates the law of the state applicable to this agreement, the agreement shall be interpreted to make the maximum disclaimer or limitation permitted by the applicable state law. The invalidity or unenforceability of any provision of this agreement shall not void the remaining provisions.

1.F.6. INDEMNITY - You agree to indemnify and hold the Foundation, the trademark owner, any agent or employee of the Foundation, anyone providing copies of Project Gutenberg™ electronic works in accordance with this agreement, and any volunteers associated with the production, promotion and distribution of Project Gutenberg™ electronic works, harmless from all liability, costs and expenses, including legal fees, that arise directly or indirectly from any of the following which you do or cause to occur: (a) distribution of this or any Project Gutenberg™ work, (b) alteration, modification, or additions or deletions to any Project Gutenberg™ work, and (c) any Defect you cause.

Section 2. Information about the Mission of Project Gutenberg™

Project Gutenberg™ is synonymous with the free distribution of electronic works in formats readable by the widest variety of computers including obsolete, old, middle-aged and new computers. It exists because of the efforts of hundreds of volunteers and donations from people in all walks of life.

Volunteers and financial support to provide volunteers with the assistance they need are critical to reaching Project Gutenberg™’s goals and ensuring that the Project Gutenberg™ collection will remain freely available for generations to come. In 2001, the Project Gutenberg Literary Archive Foundation was created to provide a secure and permanent future for Project Gutenberg™ and future generations. To learn more about the Project Gutenberg Literary Archive Foundation and how your efforts and donations can help, see Sections 3 and 4 and the Foundation information page at www.gutenberg.org.

Section 3. Information about the Project Gutenberg Literary Archive Foundation

The Project Gutenberg Literary Archive Foundation is a non-profit 501(c)(3) educational corporation organized under the laws of the state of Mississippi and granted tax exempt status by the Internal Revenue Service. The Foundation’s EIN or federal tax identification number is 64-6221541. Contributions to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation are tax deductible to the full extent permitted by U.S. federal laws and your state’s laws.

The Foundation’s business office is located at 809 North 1500 West, Salt Lake City, UT 84116, (801) 596-1887. Email contact links and up to date contact information can be found at the Foundation’s website and official page at www.gutenberg.org/contact

Section 4. Information about Donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation

Project Gutenberg™ depends upon and cannot survive without widespread public support and

donations to carry out its mission of increasing the number of public domain and licensed works that can be freely distributed in machine-readable form accessible by the widest array of equipment including outdated equipment. Many small donations (\$1 to \$5,000) are particularly important to maintaining tax exempt status with the IRS.

The Foundation is committed to complying with the laws regulating charities and charitable donations in all 50 states of the United States. Compliance requirements are not uniform and it takes a considerable effort, much paperwork and many fees to meet and keep up with these requirements. We do not solicit donations in locations where we have not received written confirmation of compliance. To SEND DONATIONS or determine the status of compliance for any particular state visit www.gutenberg.org/donate.

While we cannot and do not solicit contributions from states where we have not met the solicitation requirements, we know of no prohibition against accepting unsolicited donations from donors in such states who approach us with offers to donate.

International donations are gratefully accepted, but we cannot make any statements concerning tax treatment of donations received from outside the United States. U.S. laws alone swamp our small staff.

Please check the Project Gutenberg web pages for current donation methods and addresses. Donations are accepted in a number of other ways including checks, online payments and credit card donations. To donate, please visit: www.gutenberg.org/donate

Section 5. General Information About Project Gutenberg™ electronic works

Professor Michael S. Hart was the originator of the Project Gutenberg™ concept of a library of electronic works that could be freely shared with anyone. For forty years, he produced and distributed Project Gutenberg™ eBooks with only a loose network of volunteer support.

Project Gutenberg™ eBooks are often created from several printed editions, all of which are confirmed as not protected by copyright in the U.S. unless a copyright notice is included. Thus, we do not necessarily keep eBooks in compliance with any particular paper edition.

Most people start at our website which has the main PG search facility: www.gutenberg.org.

This website includes information about Project Gutenberg™, including how to make donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, how to help produce our new eBooks, and how to subscribe to our email newsletter to hear about new eBooks.